

دومین کنگره حزب توده ایران

دومین کنگره با شرکت ۱۱۸ عضو در تاریخ پنجم اردیبهشت سال ۱۳۲۷ در کلوب مرکزی حزب گشایش یافت.

وظیفه مهم کنگره ارزیابی مواضع حزب در مورد حوادث مهم سیاسی و سازمانی در فاصله میان دو کنگره بود. در دستور کار کنگره مسائل زیر قرار گرفت:

- ۱) گزارش عمومی هیئت اجرائیه درباره تحلیل اوضاع جهان و ایران، وضع عمومی حزب، فعالیت فراکسیون حزبی در دوره چهاردهم مجلس، موضع حزب درباره جنبش دموکراتیک آذربایجان، شرکت حزب در دولت قوام و ارزیابی فعالیت هیئت اجرائیه موقت.

۲) تغییر اساسنامه حزب.

۳) گزارش درباره انشعاب در حزب.

۴) تصویب قطعنامه.

— در ارزیابی از فعالیت گذشته حزب کنگره ضمن تأیید این فعالیت همراه با برخی انتقادات، به مبارزه علیه امپریالیسم و ارتجاع توجه ویژه مبذول داشت.

— در قطعنامه مربوط به ارزیابی فعالیت فراکسیون حزبی در مجلس چهاردهم، کوشش‌های این فراکسیون در راه وحدت نیروهای دموکراتیک در داخل مجلس در مبارزه علیه ارتجاع مثبت ارزیابی شد و اعلام گردید که فراکسیون وظایف خود را با سربلندی انجام داده و از تربیون مجلس برای آگاهی و بیداری مردم به نحو شایسته‌ای استفاده کرده است.

— پشتیبانی حزب از خواست‌های مردم آذربایجان و اعتراض شدید حزب به اقدامات غیرقانونی دولت در آذر ۱۳۲۵ بجا و بمورد ارزیابی گردید.

— کنگره در قطعنامه خود شرکت در کابینه قوام را به منظور بسط نفوذ حزب بجا و نتایج آن را مفید دانست و مندکرشد با آن که کار وزیران حزبی خالی از نقص نبوده ولی به انجام وظایف محوله وفادار بوده‌اند.

— در قطعنامه مربوط به انشعاب، ارزیابی هیئت اجرائیه موقت تأیید شد و انشعاب به مثابه خیانت تلقی گردید و تمام اقدامات سازمانی هیئت اجرائیه

موقت در مورد انشعابیون مورد تایید قرار گرفت .
کنگره به جواب منفی کارها نیز توجه نمود و آن را عبارت از ضعف کار
سازمانی ، فقدان برنامه ، مشخص کار و سستی انضباط دانست .
کنگره اساسنامه جدیدی تصویب نمود که طبق آن کمیته مرکزی حزب
پلنوم‌هایی خواهد داشت که در آن اعضاء اصلی و مشاور کمیته مرکزی شرکت
خواهند داشت . این پلنوم‌ها هر سه ماه یک بار تشکیل خواهد شد .
کنگره یک کمیته مرکزی ۱۹ نفری انتخاب کرد .
بلافاصله پس از پایان کنگره ، نخستین پلنوم کمیته مرکزی تشکیل شد که
در این پلنوم هیئت اجراییه دائمی مرکب از ۱۱ نفر انتخاب گردید و رهبری
سیاسی و سازمانی حزب را در فاصله دو پلنوم برعهده گرفت .

قطعنامه‌هایی که در دومین کنگره حزب به تصویب رسید

قطعنامه درباره فعالیت گذشته حزب و نکات قابل تایید و انتقاد این فعالیت

دومین کنگره حزب توده ایران پس از استماع گزارش عمومی دکتر رادمنش
درباره فعالیت سیاسی حزب در فاصله بین نخستین کنگره حزب تا دومین کنگره
(سه سال و هشت ماه) قطعنامه زیرین را درباره فعالیت گذشته حزب توده
ایران تصویب نمود .

۱. قضاوت درباره اقدامات گذشته حزب (نکات قابل تایید)

الف : مبارزات حزب برضد استعمار و ارتجاع

۱. حزب توده ایران در مبارزات خود برضد استعمار و ارتجاع ، در مبارزات
خود به سود یک صلح دمکراتیک و دفاع از حقوق حقه ملت‌ها پیوسته جدی و
صمیمی بوده و در این زمینه قدم‌های اساسی برداشته است . مبارزه این حزب با
امپریالیسم انگلستان و عمال آن ، مبارزه‌اش با امپریالیسم توسعه‌طلب آمریکا و
عمال آن ، از روی صمیمیت و به طور جدی بوده و در سیدار کردن ملت ایران برای
حفظ منافع خود ، در برهم زدن نقشه‌های امپریالیستی ، در جلوگیری از هدف‌های
ملت ما تاثیر کامل داشته است . لازم است این مبارزه برضد امپریالیسم و عمال
آن همچنان ادامه یابد .

۲. دومین کنگره حزب توده ایران نسبت به قرارداد نظامی ایران و آمریکا
معروف به قرارداد ششم اکتبر ۱۹۴۷ جم - آلن که ارتش ایران را در اختیار
امپریالیسم آمریکا در آورده و ایران را تا درجه یک دولت تحت‌الحمایه تنزل
داده است اظهار تنفر می‌کند .

دومین کنگره، حزب توده، ایران کوشش و جابجاری ملت‌های چین و یونان و اندونزی و ویتنام را که در شرایط بسیار سخت برای به دست آوردن آزادی خویش و خلاصی میهن خود از یوغ امپریالیسم مبارزه می‌کنند یا نظراً احترام و تقدیر می‌نکرد و موفقیت آنان و هم‌چنین ملت‌های مصر و عراق را در مبارزه با امپریالیسم و ارتجاع خواهان است.

سیاست خارجی

۳. دومین کنگره، حزب توده، ایران نظر حزب توده، ایران را درباره سیاست خارجی و روابط دولت‌های ایران با دیگر کشورها که باید مبنی بر حفظ مصالح واقعی ملت ایران و تقویت جنبه، دمکراتیک جهانی و پشتیبانی از کلیه ملت‌هایی باشد که برای بدست آوردن آزادی و رهائی میهن خود از یوغ استعمار مبارزه می‌کنند تأیید می‌نماید و توصیه می‌کند که این رویه در آینده نیز جدا ادامه یابد.

۴. دومین کنگره، حزب توده، ایران سیاست خارجی دولت‌ها را که برخلاف مصالح واقعی ملت ایران برای حفظ منافع دول امپریالیست و تیره‌کردن روابط با کشورهای آزادیخواه و صلح دوست بوده است تقبیح می‌نماید و تأکید می‌کند که سیاست خارجی کشور ایران باید مبتنی بر حفظ منافع واقعی ملت ما قرار گیرد.

۵. حزب توده، ایران در مبارزات خود با مرتجعین داخلی و طرفداران بندگی توده، زحمتکش، در راه متشکل ساختن کارگران، دهقانان، پیشه‌وران و روشنفکران آزادیخواه، برای متوجه نمودن ملت به مصالح و منافع خود و هدایت آن‌ها به نبرد تجات بخش با دشمنان ملت شیوه صحیح داشته و در این راه گام‌های بزرگ برداشته است. لازم است در این زمینه مبارزات حزب ما با شدت و قاطعیت کامل ادامه یابد.

۶. حزب توده، ایران اهم حرکت و وسیله بیداری و آگاهی توده، ملت ایران است و بدون تردید در این زمینه بزرگ‌ترین و موثرترین نقش را ایفاء نموده است. لازم است حزب ما پیش در راه تأمین این بیداری عمومی و اشاعه، طرزتفکر منطقی و علمی در میان ملت ما بکوشد.

ب: مبارزات فراکسیون توده در مجلس

۱. فراکسیون توده در پارلمان مبارزات اصولی خود را با روشی بی‌تزلزل و قاطع انجام داد و پرچم پیکار حزب را در محیط پارلمان پیوسته سر بلند نگاهداشته است.

۲. تاکنیک فراکسیون ما در مجلس برای گرد آوردن کلیه قوا (اقلیت) بر ضد قوای امپریالیسم انگلستان در مجلس (اکثریت) و مبدل کردن آن به ضربت قاطعی

برصد حکومت‌های ارتجاعی و دسیسه‌های امپریالیستی تاکتیک صحیح و بجائی بوده است.

۳. تاکتیک این فراکسیون در مراحل مختلفه پارلمانی با در نظر گرفتن کلیه شرایط و اوضاع و احوال موجود تاکتیک منطقی بود و مورد تأیید است.

۴. فراکسیون توده در مجلس توانست از عهده وظایف محوله از طرف حزب به خوبی برآید. از تریبون پارلمان برای بیدار کردن ملت استفاده ممکن را بکند.

کار این فراکسیون در خور تقدیر است.

ج: در موضوع آذربایجان

۱. دومین کنگره حزب یک بار دیگر تأیید می‌کند که جنبش توده آذربایجان که به نیروی کارگران و دهقانان و پیشه‌وران تکیه داشته و رهائی سم‌کشان را هدف خود قرار داده بود، جنبشی بود متکی به مردم، دموکراتیک و مترقی و فضاوت حزب، درباره این جنبش و تاکتیک منخذه حزب مادر حق آن صحیح و منطقی بوده است.

۲. حزب ما تجاه و بمورد از تقاضاهای مردم آذربایجان که مطابق با روح قانون اساسی بود حمایت کرد و تهمت‌های غلط تحزیه‌طلبی را که از طرف امپریالیسم و ارتجاع نسبت به این جنبش وارد می‌شد، رد ساخت.

۳. اعتراض حزب ما در مورد رفتار خشن دولت برخلاف نص موافقت‌نامه‌های موجود در حوادث آذرماه ۱۳۲۵ بجا و بمورد بوده است.

د: موافقت و مخالفت با قوام

۱. موافقت حزب ما با رسیدن قوام السلطنه به حکومت هنگامی که قوام السلطنه خود را طرفدار منویات اکثریت مردم جلوه‌گرمی ساخت و حتی در این راه دست به عمل می‌زد و مخالفت حزب ما با قوام السلطنه و دولت او هنگامی که این دولت برخلاف شیوه اولیه به سعیت از امپریالیسم آمریکا برای نقض حقوق حقه مردم دست به کار شد هر یک در موقع خود اصولاً بجا و منطقی بوده است.

۲. در شرایطی که حزب ما از رسیدن قوام به حکومت حمایت کرد این عمل تنها راه حل ممکن برای رفع اشکالات فراوانی بود که از زمان کابینه ساعد بوجود آمده و اوضاع داخلی و خارجی ایران را دشوار ساخته بود. تا زمانی که سیاست تجاوزکارانه و آل استریت آغاز شد، قوام خط مشی نسبتاً قابل پذیرشی داشت و روش آزادی و صدملی او هنگامی اوج گرفت که آل استریت سیاست استیلا حویانه خود را آشکار ساخت.

۳. حزب توده ایران در جریان موافقت خود با قوام هیچ گونه گذشت اصولی نکرده است و تا آنجا این موافقت را ادامه داد که مصالح ملت مقتضی بود و با

آن که به این موافقت انتقاداتی می‌توان وارد ساخت ولی پیوسته نسبت به اصول و آرمان‌های حزبی وفادار بوده است و در ضمن موافقت نسبی خود با این حکومت نکات ضعف و انحراف آن را دائما متذکر می‌شده است.

ه: شرکت در دولت

۱. دلایل حزب ما برای شرکت در دولت و ایجاد یک کابینه، ائتلافی دلایل فافع کننده است و این کار از جهت تامین آزادی انتخابات، مبارزه برضد فساد دستگاه دولتی، تحصیل عملی امتیازاتی برای عوده، زحمتکش و کسب موقعیت و نفوذ بیشتر لازم بود.

۲. با وجود انتقاداتی که به بعضی از تاکتیک‌های وزرای حزبی ما وارد است لازم است تائید شود که شیوه، وزراء، ما در کابینه و در وزارتخانه‌های خود درست، جدی و بیکار جوپانه و مطابق اصول بود.

۳. حزب ما در دستگاه دولتی وفاداری خود را نسبت به آرمان‌های خویش به ثبوت رساند و دچار انحراف و سازشکاری نگردید، یا ایمان روشن وارد کابینه شد و با همان ایمان از کابینه خارج نگردید.

ح: تاکتیک ائتلاف با احزاب

۱. تاکتیک حزب ما در ائتلاف با احزابی که واقعا ترفیخواه بودند یا دعوی ترفیخواهی داشتند تاکتیکی بود اصولا صحیح منتهی این تاکتیک نتوانست به علت تغییرات سریع اوضاع به نتیجه مثبت خود برسد.

۲. حزب ما در جریان اجراء این تاکتیک سیز از روش‌های اپورتونیستی و سازش‌های حاکی از ضعف و تردید نسبت به آرمان زحمتکشان مرا بود.

۳. در آینده نیز حزب ما باید بتواند از کلیه قوای ضدامپریالیسم و ضد دیکتاتوری بر طبق نقشه دقیق و پیش بینی شده‌ای استفاده کند.

ط: مسائل تشکیلاتی

۱. حزب ما در عرض این مدت به کوشش وسیع جدی و پرسوری برای بسط تشکیلات خود دست زد و قدم‌های موثری برای آشنا ساختن عقب مانده‌ترین و دور افتاده‌ترین عناصر طبقات زحمتکش ایرانی نسبت به حقوق خود برداشت که مورد تأیید و مایه تحسین دومی کنگره است. این کوشش باید همچنان در آینده ادامه یابد.

۲. توجه به مهضت‌های کاری و ایجاد سازمان‌های دهقانی علی‌الاصول درست بود و در تحول برر فکری ما تاثیر فوق‌العاده داشته است.

ی: هیئت اجرائیه موقت

۱. تشکیل شورای حزب و هیئت اجرائیه موقت مستحب از اعضاء این شورا در شرایطی که عده‌ای از اعضاء کمیته مرکزی سابق از ادامه فعالیت به ناچار محروم بودند یا در نظر گرفتن وضع حزب و اوضاع و احوال پس از وقایع آذرماه ۱۳۲۵ با وجود عدم تطبیق آن با نظامنامه، غیرقابل اجتناب بود.
فورمول متخذه کمیته مرکزی سابق برای تشکیل شورا و انتخاب هیئت اجرائیه از میان افراد این شورا از تزلزل وحدت تشکیلاتی حزب جلوگیری کرد و وضع حزب را با شرایط نوین کار سازگار ساخت.
 ۲. تاکتیک عمومی هیئت اجرائیه حزب در مورد جمع آوری قوای پراکنده حزب، مشکل ساختن آن‌ها، تجدید تشکیلات در نقاطی که تشکیلاتش به علت فشار فوق العاده دچار اختلال کامل شده بود. تصفیه حزب، توجه به احوال زندانیان و تبعیدی‌ها و انجام مساعدت‌های لازمه نسبت به رفقای زندانی برای محاکمه و استخلاص و کمک به خانواده‌های آن‌ها، پرداختن به کارهای تعلیماتی، مبارزه برضد آوانگاریسم و کروژکیسم، مبارزه برضد انحرافات مختلف چپ و راست، مبارزه برضد استعابون و حفظ وحدت حزب پس از حادثه انشعاب، مبارزه با امپریالیسم آمریکا و عمال آن، بر ملاکردن دسیسه‌های دیکتاتوری و اتخاذ یک روش متین در مقابل حوادث، نجات حزب از بحران، تاکتیک صحیح و منطقی بوده و مورد تأیید کنگره است.
- کنگره هیئت اجرائیه موقت را به مناسبت اقدامات فوق مورد تقدیر قرار می‌دهد.

۲. درباره اقدامات گذشته حزب و بیان وظایف حزب در آینده

۱. رهبری حزب نسبت به کار تشکیلاتی یعنی مستحکم کردن سازمان حزب خواه از لحاظ رهبری دقیق و از روی نقشه، خواه از لحاظ حفظ انضباط، توجه کافی مبذول نداشت و پیش‌بینی‌های دقیق در این زمینه انجام نگرفت.
لازم است حزب از این پس همواره بر طبق نقشه دقیق با حفظ انضباط کامل کار کند. وقایع را به درستی پیش‌بینی نماید و به موقع دست به اقدامات لازم بزند.
۲. رهبری حزب در موافقت خود با قوام السلطنه بیش از اندازه منطقی دچار خوش‌بینی و اعتماد شد و با وجود نگران بودن از اقدامات نامطلوب قوام، حزب در ایام اوج قدرت خود برای ایام بحرانی نیاندیشید و آمادگی نداشت.
۳. رهبری حزب با توجه بیشتر به اقدامات تهییجی و تبلیغی و با خرسندی از پیروزی‌هایی در این زمینه، اقدامات تشکیلاتی را تحت الشعاع قرار داده و در راه مستحکم کردن حزب برای مقابله با حوادث نامطلوب از کلیه امکانات خود

به حد کافی استفاده، لازم نمود. لازم است از این پس به مسئله، حیاتی محکم کردن سازمان حزبی توجه عمیق میدول گردد.

۴. حزب گاه بدون تناسب با ظرفیت رهبری و مقدار کادر آزموده، خود رشد یافت و در نتیجه در پاره‌ای موارد از جریان رهبری منظم خارج شد و دچار یک حرکت خود به خودی گردید. برخی عناصر مخرب و فاسد در حزب راه یافتند و حزب را دچار نقایص ساختند. تا زمانی که حزب در مسیر تحصیل قدرت پیش می‌رفت این نقایص و معایب ناشی از بحران رشد، چندان محسوس نمی‌شد ولی بحران حزب آن‌ها را آشکار ساخت. رهبری حزب باید به مسئله، کیفیت حزب، متناسب نگاهداشتن وسعت حزب با ظرفیت رهبری و کادر آزموده توجه کند و با تربیت کادر صحیح بر طبق اسلوب منطقی و عملی حزب را به تدریج توسعه دهد. رهبری حزب باید از نفوذ عناصر منحرف و فاسد چه در مرکز چه در شهرستان‌ها جلوگیری نماید.

۵. نخستین اعلامیه، هیئت اجرائیه ضعف‌ها و اشتباهات و نشانه‌هایی از تاثیر بحران عمومی را در بردارد. با آن که روش آینده، هیئت اجرائیه به نحو جدی نشان داد که مضامین آن اعلامیه دستور عمل هیئت اجرائیه، موقت قرار نگرفت معذک لازم است تائید شود که کنگره آن را به منزله، نقطه، ضعفی تلقی می‌کند و تاکید می‌نماید که رهبری حزب باید در مواقع سخت و بحرانی، چنان که بارها نشان داده است بیش از همیشه سرسخت، سر بلند و محکم باشد.

۶. با آن که نقایص و معایب گذشته حزب غالباً از کمی تجربه، یک حزب جوان ناشی شده ولی کنگره آن‌ها را مشخص می‌سازد و تایید می‌کند که رهبری حزب باید با استفاده از تجارب گذشته راه خود را در آینده با دقت طی کند. دچار غرور و سرخوشی، غفلت و لاقیدی نشود. راه خود را به درستی بسنجد و اصول را دائماً نصب العین قرار دهد. از انتقاد کارهای خود نهراسد و با صداقت کامل اشتباهات خود را بشناسد و از آن‌ها عبرت بگیرد. و راه آینده را بر اساس آموزش از اشتباهات گذشته تعیین کند. دومین کنگره، حزب توده، ایران دسته بندی‌ها و فراكسیون‌های را که در گذشته در حزب ما وجود داشته محکوم می‌نماید و به کمیته، مرکزی آینده، حزب دستور می‌دهد که به منظور حفظ وحدت ایده‌ئولوژیک و تشکیلاتی حزب به طور جدی از هرگونه دسته‌بندی و فراكسیون‌های در حزب جلوگیری نماید.

قطعه‌نامه درباره، انشعاب

دومین کنگره، حزب توده، ایران پس از استماع گزارش مربوط به عمل "انشعاب" قرار هیئت اجرائیه موقت حزب توده، ایران مورخ ۲۶/۱۵/۲۴ را تصویب می‌کند و تایید می‌نماید که:

۱. عمل انشعاب، نتیجه توطئه، امتدی بوده که در عرض یک سال ونیم اخیر وجود داشته، با انتشار کتاب چه باید کرد نوشته دکتر ابریم آغاز شده و با انتشار کتاب حزب توده ایران سر دوره به مرحله جدی تر و عملی تر خود وارد گردیده و با انشعاب خاتمه یافته است. این عمل به کارگردانی خلیل ملکی و اعضاء فراکسیون مخفی "آوانگاردیست" انجام گرفته و هدف آن منفجر کردن حزب از داخل، تضعیف حزب و ایجاد یک سازمان عوام فریبی به اصطلاح "سوسیالیست" و "مترقی" است. عمل انشعاب مربوط به فعالیت مخفی و مرموز امیرالایسم در داخل حزب ما بوده که با کلیه وسائل مستقیم و غیر مستقیم خود ماهرانه عمل کرده و از کلیه انحرافات فکری و خودپسندی ها و تنگ نظری ها استفاده نموده است.

۲. عمل انشعاب عملی است خائنه و به قصد خیانت انجام گرفته است و افرادی که در این عمل شرکت داشتند بعضی دانسته و بعضی ندانسته به سازمان حزب ما، راه و روش آن خیانت کرده اند.

۳. خلیل ملکی اداره کننده عمده این جریان که در عرض یکسال و نیم اخیر فعالیت زیان بخشی در حزب برای خرد کردن حیثیت حزب و رهبری آن انجام داده و بزرگترین عامل نفاق و تقار بوده و نسبت به جنبش دموکراسی عمل خیانت آمیز مرتکب شده است احراج او از سازمان حزب توده ایران جدا تایید می شود.

۴. دومین کنگره حزب توده ایران روش هیئت اجرائیه موقت را در مورد اخراج کلیه کسانی که اعلامیه اول و دوم انشعابیون را امضاء کرده و با وجود تذکرات حزب ما در خیانت اصرار ورزیده اند جدا تایید می نماید.

۵. "جمعیت سوسیالیست توده ایران" سازمانی است برای اجراء نیات نفاق افکن امیرالایستی، و دومین کنگره حزب توده ایران آنرا بهرنام و بهر شکل دیگر که درآید جمعیت خرابکاری و سیرنگ تلفی می کند و دشمن طبقات رحمتکش می شناسد. لازم است هر فردی که به حزب توده ایران و سنت های آن وفادار است بدون لرزل و با یک فضاوت قطعی در مبارزه با این دشمنان جدید - الاحداث ساخت امیرالایسم که به اصطلاحات و کلمات و لغات مربوط به ایدئولوژی رحمتکشان محهراند و "ایلمسانی هستند که قرآن می خوانند" وارد شود و با این کاریکاتورهای ساراگات ها و زوهوها و بلوم ها، با این گروه استعایی جدا بیکار کند.

۶. عمل انشعاب در حزب ما بزرگترین حادثه تشکیلاتی و نیز بزرگترین انحراف ایدئولوژیک و مبارزه و فضاوت قاطع و منطقی که از طرف توده اعضای حزب بعمل آمد شاهه بزرگی از رشد حزب ما و مورد تشویق و تقدیر دومین کنگره حزب توده ایران است.

۷. دومین کنگره حزب توده ایران کمیته مرکزی آینده را موظف می کند که

کاملاً ناظر و مراقب جریان بوده به بقایائی از انشعابیون که احیاناً ممکن است هنوز هم وجود داشته باشند مجال عرض وجود و خرابکاری ندهد و اصولاً در موقع پیش آمد اینگونه حوادث حزبی، کمیته مرکزی آینده باید سریع، قاطع و بیرحم باشد.

دومین کنگره حزب توده ایران پس از گزارش مربوط به باند کروژوکویست‌ها قطع نامه ذیل را تصویب می‌نماید:

۱. باند کروژوکویست‌ها باندی از پرووکاتورها و خائنین به طبقه کارگر است،
۲. این باند با مباشرت پلیس و مداخله مستقیم امیرالیسم و بمظور اغفال کارگران و برهم زدن تهضت کارگری بوجود آمده است.

۳. کلیه افرادی که ممکن است همکاری مخفی یا آشکار با این باند داشته باشند بدون تردید باید از حزب توده ایران اخراج گردند. کمیته مرکزی آینده باید به رسیدگی و نظارت دقیق در کار این باند پرداخته با تصمیمات سریع، قاطع و بیرحمانه از خرابکاری آنان جدا جلوگیری بعمل آورد.

قطعنامه تعلیمات و تبلیغات و روزنامه ارگان

دومین کنگره حزب توده ایران پس از رسیدگی به گزارش تعلیمات و تبلیغات و روزنامه ارگان در کمیسیون منتخبه در مورد امور مربوط فعالیت‌های تعلیماتی و تبلیغاتی و روزنامه ارگان حزب نکات زیرین را تذکر می‌دهد.

۱. انتقاد از کار گذشته

۱. در دوران نخستین فعالیت کمیسیون تبلیغات کل قبل از تشکیل هیئت اجرائیه این کمیسیون تقسیم کار لازم را در میان خود عملی ننموده بود و غالباً نقشه منظمی برای کار نداشت و به همین جهت بسیاری از فعالیت‌های این کمیسیون بر اثر ابتکارات شخصی یا بدون نقشه پیش‌بینی شده‌ای انجام می‌یافت.

این نقص در شعبه تعلیمات و تبلیغات کل پس از تشکیل هیئت اجرائیه تا حدودی مرتفع گردید ولی نقص اساسی دیگر که آن عدم ارتباط کافی با سازمان‌های تعلیماتی و تبلیغاتی ولایات و فقدان رهبری دقیقی از آنها بود در دوران اخیر نیز ادامه داشت.

۲. در گذشته تبلیغات ما غالباً جنبه احساساتی بخود می‌گرفت و گاه شده است که با مقتضیات عمومی سیاست و روش واقعی حزبی وفق نمی‌داد و مایه بروز عوارضی برای حزب میشد.

۳. با آنکه در دوران اخیر یعنی از دوران فعالیت هیئت اجراییه نسبت به کارهای تعلیماتی در تهران توجه مبدول گردید، کمیسیون تبلیغات سابق به این کار چنانکه باید نپرداخته بود، اکنون نیز فعالیت تعلیماتی حزب در شهرستانها ضعیف است و برای آموزش کادرهای حزب در شهرستانها اقدام موثری صورت نگرفته است.

۴. تبلیغات در روزنامه پیش از تشکیل هیئت اجراییه گاه جنبه تند و احساساتی می‌گرفت و با وعد و وعیدهایی همراه بود که جنبه منطقی نداشت. غالباً کوشش میشد توده حزبی را با پیروزی نزدیک دلخوش سازند و به اندازه کافی برای آماده‌ساختن آنها بقول مصائب و محرومیت‌ها تبلیغ نمی‌گردید.

۲. تذکرات عمومی درباره کار آینده

۱. لازم است سازمان‌های تعلیماتی و تبلیغاتی برطبق یک نقشه دقیق کار وجود آید، نظم و انضاط کار را در نظر گیرد و از تبدیل به یک جرگه دوستانه و صرف وقت در گفتگوهای بیپوده احتراز کند و به دستگاهی متشکل و فعال مبدل شود.

۲. لازم است سازمان‌های مرکزی تعلیمات و تبلیغات با تعیین حدود وظایف خود ارتباط خود را با سازمان‌های مشابه در نقاط دیگر کشور از طریق تشکیلاتی حفظ کنند، کارهای سازمان‌های تابعه را جدا کنترل نمایند. از آنان بطور مرتب گزارش دریافت دارند و به آنان بدون غفلت دستور دهند. سازمان‌های مرکزی تعلیمات و تبلیغات باید به یک مرکز واقعی رهبری و فعالیت‌های تعلیماتی و تبلیغاتی مبدل گردد.

۳. باید برای منظم ساختن فعالیت تعلیماتی و تبلیغاتی حزب در سراسر کشور نقشه کار دقیقی هرچندی یکبار تنظیم گردد و این نقشه پس از تصویب کمیته مرکزی بمورد اجراء گذاشته شود.

۴. لازم است بودجه لازم برای فعالیت‌های تعلیماتی و تبلیغاتی به درستی تامین گردد. خود سازمان‌ها، تعلیمات و تبلیغات باید از طریق کارهای انتفاعی به بودجه کل حزب کمک کنند و بدین ترتیب هزینه فعالیت خود را ولو تا حدودی تامین نمایند.

۳. اسلوب و هدف تبلیغات

۱. تبلیغات ما باید دارای جنبه‌های منطقی و معقول باشد و با مختصات روحی مردم کشور و شرایط محلی ما موافقت کند. باید در اسلوب تبلیغات، مرامنامه، تاکتیک حزب و مختصات روحی مردم کشور و شرایط محلی را دقیقاً در

۲. هدف‌های تبلیغاتی حزب توده ایران به قرار زیرین است :
 - الف - دفاع از یک صلح دمکراتیک و رسواکردن آتش‌افروزان بین‌المللی جنگ جدید و عمال آنان در ایران و دفاع از موازین منشور ملل متفق .
 - ب - مبارزه تبلیغاتی برای معرفی سیاست‌های شوم استعماری و مکاری و حیل‌گری این سیاست‌ها در اجراء منویات خودپسندانه خویش .
 - پ - برانگیختن احساسات میهن‌دوستی منطقی ، سربلند ساختن مفاخر ملی ، برپا داشتن سنن نیکوی ملی به منظور ایجاد یک حس اعتماد به نفس و اثبات روش ملت‌دوستی و میهن پرستی حزب .
 - ت - نشان دادن شیوه‌های شوم ارتجاع در خوارکردن ملت و مبارزه برضد ایدئولوژی‌های ارتجاعی .
 - ث - نشان دادن مزایای یک زندگی بهتر و مجسم ساختن تلخی‌های زندگی کنونی و مفاسد نظام فعلی برای ایجاد شوق مبارزه در افراد .
 - ج - مبارزه برضد عقب‌ماندگی و جهالت و خرافات در کلیه رشته‌ها و شئون مختلف تفکر بشری ، مبارزه برای پیروزمند ساختن شیوه تفکر علمی و ایجاد یک تجدید فکری و عقلی ، بخصوص فاش ساختن ماهیت فاسد و منحط تمدن‌های ظاهرقریب . مبارزه برضد نفوذ شیوه‌های آمریکائی مانند تبلیغات فاسد هولیوود ، و رسوخ افکار شکست‌طلبی و یاس و صوفی منشی روحیات مالیخولیائی ، مبارزه برای رونق یک هنر مترقی و امیدوار و پیکار جو .
 - چ - مبارزه وسیع در راه دفاع از حقوق زحمتکشان و آشناکردن افراد طبقات زحمتکش به حقوق خود . مدافعه از حقانیت طبقات زحمتکش در برابر سفسطه‌های متجاوزین و غاصبین ، تبلیغات پردامنه برای بیداری کارگران ، دهقانان و افراد عشایر ایرانی و متوجه ساختن آنها به فعالیت نجات‌بخش حزب توده ایران .
 - ح - دفاع از حقوق ملت و آزادی‌های اعطائی قانون اساسی ، دفاع از آزادی و امنیت افراد ملت و برانگیختن توده مردم به ذی‌علاقه شدن نسبت به زندگی عمومی و اجتماعی خود ، و عدم احتراز از سیاست و دخول در فعالیت‌های مبارزه‌جویی برضد ستمکاران . برانگیختن شور و شوق آنها نسبت به آزادی و فهماندن معنای واقعی آزادی و دمکراسی .
 - خ - مبارزه دامنه‌دار به منظور ایجاد یک نهضت واقعی زنان و وارد ساختن آنها در فعالیت اجتماعی و سیاسی .
 - د - مبارزه برضد روش‌ها ، شیوه‌های خطا و صفات ناپسند خودخواهی و انزوا جویی و انواع شارلاتانیسم اجتماعی ، برانداختن نقاب عوام‌فریب‌ها و عناصر فتنه‌انگیز . مبارزه برضد انواع انحرافات اصولی و ایجاد شور و شوق کار و پیکار در افراد حزب .
 - د - آگاه ساختن افراد حزب به وظایف خود ، به لزوم بالابردن سطح معلومات

اجتماعی خودشان، مبارزه برضد نقاطضعف اخلاقی آنان .
 ر - مبارزه جدی برای اجراء دستورها و شعارهای کمیته مرکزی حزب و بالا بردن حیثیت مرکز رهبری و نفوذ آن در جامعه و در حزب .
 ۳ . اجراء این هدفها، بدون غفلت باید از طریق انواع فعالیت‌های تبلیغاتی مانند تآثر - نمایش سیار - میتینگ - استفاده از آثار گوناگون هنری ، کنفرانس، نشریات - شعار - بحث و مناظره و غیره تضمین شود .
 ۴ . علاوه بر وسائل مذکور در فوق سازمان‌های تبلیغاتی باید از هر فرصتی ، از هر عملی برای پیشرفت حزب استفاده کنند و از طریق خدمت عملی به مردم در تسهیل کار و زندگی روزانه آنها، وفاداری حزب ما را نسبت به آرمان‌های خود به ایشان ثابت کنند .

۴ . هدف فعالیت‌تعلیماتی حزب

۱ . منظور از کارهای تعلیماتی یا لایردن سطح معلومات حزبی و اجتماعی افراد و به خصوص کادرهای حزبی است . لازم است برنامه‌های تعلیماتی در زمینه زیرین اجرا شود :

الف : تعلیم مرامنامه و اساسنامهٔ حزب
 ب : تاریخ حزب و تئوری اجتماعی آن
 پ : تاریخ ایران و جنبش‌های آزادیخواهی در این کشور
 ت : جغرافیای ایران
 ث : تاریخ جنبش‌های ترقی‌خواهی در جهان
 ج : اصول تشکیلات حزبی
 چ : اصول مقدماتی فلسفه و اقتصاد و علم الاجتماع
 ح : اوضاع جغرافیائی و اقتصادی جهان
 خ : زندگی مردان بزرگ
 د : آشنائی با برخی از اصطلاحات معروف و مختصری از فرهنگ انسانی در زمینه‌های گوناگون .

۲ . اجراء برنامهٔ تعلیماتی مشروح در فوق باید به وسیلهٔ انواع فعالیت‌های تعلیماتی مانند تاسیس کلاس‌های کادر و کورس‌های سیار تعلیماتی و ترتیب قرائت اجباری کتب و برپاداشتن کنفرانس‌های علمی و مجالس بحث و مناظره و انتشار رسالات و کتب تامین گردد .

۳ . لازم است برنامهٔ کارهای تعلیماتی در حزب با دقت تنظیم شود و برای تسهیل پیشرفت امور تعلیماتی در حدود امکان کتب و رسالاتی که ناشی از نیازمندی‌های حزب باشد نگاشته شود تا از تسهیل افکار و شیوع انحرافات ایده‌ولوژیک جلوگیری به عمل آید .

۵. توضیحاتی درباره برخی از فعالیت‌های مهم تبلیغاتی و تعلیماتی

الف - کلاس‌های کادر حزبی و کورس‌های موقت و سیار

۱. باید کلاس‌های کادر حزبی برای تربیت مبلغین حزبی (آزیتاتور) معلمین حزبی (پروپاگانديست) و تشکیلات دهندگان (ارگانیزاتور) برطبق برنامه معینی برای رفع نیازمندی‌های حزب دایرگردد.

۲. اساسنامه و شیوه کار این کلاس‌ها باید به نحوی باشد که بیشترین و بهترین فایده را عاید سازد. شعبه تعلیمات کل باید با همکاری با تشکیلات کل روش انتخاب شاگردان این کلاس‌ها را از میان کادر حزبی و افراد مستعد حزب تعیین کند.

۳. لازم است در تابستان‌ها کورس‌های کوتاهی دایر شود تا کادرهای ولایات با شرکت در این کورس‌ها بتوانند سطح معلومات حزبی و اجتماعی خود را بالا ببرند. می‌توان دسته‌های سیار پروپاگانديست‌ها را برای اجراء برنامه‌های کوتاه و معینه تعلیماتی به اطراف گسیل داشت. این دسته‌های سیار کورس‌های تعلیماتی سیار را در اطراف و شهرستان‌ها اداره خواهند کرد.

۴. شعبه تعلیمات کل باید به مسئله تعلیمات در حوزه‌های حزبی توجه کافی مبذول دارد و برای تربیت گویندگان و اجراء یک برنامه مفید و متناسب در حوزه‌های حزبی اقدام کند و نقایص گذشته را از این حیث مرتفع گرداند و به خصوص به مسئله تعلیمات حوزه‌ای در ولایات که به علت فقدان گویندگان ورزیده نواقصی دارد توجه کافی مبذول دارد.

ب - ترتیب قرائت کتب و کنفرانس‌های علمی

۱. تعلیمات باید با تعیین کتب مفید به جهت مطالعه کادر حزب و کنترل آن‌ها در قرائت دقیق یک سیستم قرائت الزامی را در حزب دایر سازد.

۲. تعلیمات باید با دایر ساختن کنفرانس‌های علمی برای توضیح مسائل اجتماعی، فلسفی، علمی، هنری به بالا رفتن معلومات افراد حزب و به خصوص آشناسدن آن‌ها با حوادث جدیدی که در جهان فرهنگی و علمی می‌گذرد کمک کند.

تبصره - لازم است نسبت به کوشش افراد در خودآموزی دقت مخصوص مبذول گردد و کسانی که در این زمینه به اندازه کافی جدی نیستند از طریق تشکیلات توبیخ شوند. این خودآموزی‌ها باید در کلیه زمینه‌ها باشد هر فرد حزبی باید سطح معلومات عمومی خود را در کلیه رشته‌ها با نهایت جدیت بالا ببرد.

پ - تاثر - تاثر سیار - شعر

۱. تجارب حزبی به ثبوت رسانده است که تاثر از هر وسیله دیگر تبلیغاتی زیادتر است. لذا برای تامین هدف‌های تبلیغاتی باید از تاثر حداکثر استفاده به عمل آید. نمایشنامه‌هایی متناسب با احتیاجات تبلیغاتی حزب به معرض تماشا گذاشته شود و به خصوص هیئت‌های سیار تاثرال برای بیدار کردن افکار زحمتکشان ایران به اطراف گسیل گردند.
۲. در درجه دوم پس از تاثر اهمیت اشعار و ترانه‌های ساده و توده‌ای در تکان دادن مردم بسیار زیاد است. لازم است از این وسیله به طور منظم و وسیعی استفاده شود.

ت - مبارزه با بیسوادی

۱. مبارزه جدی و مؤثر بر ضد بیسوادی در داخل حزب یکی از کارهای اساسی تعلیمات حزب است، زیرا بدون باسواد کردن اعضا حزب بالا بردن سطح آگاهی اجتماعی آنان دشوار است.
۲. هر فرد عضو حزب موظف است در عرض یک سال از تاریخ ورودش به حزب خواندن و نوشتن را فراگیرد و سازمان‌های تعلیماتی حزب موظفند وسایل آموزش این افراد را فراهم آورند.
۳. برای تسهیل تدریس لازم است تعلیمات کل کتب درسی خاصی با سهل‌ترین اسلوب تهیه کند.
۴. باید بر طبق نقشه معینی در مدت زمان معینی بیسوادی در حزب از میان برود.

ث - انجمن‌ها و انتشارات

۱. شعبه تعلیمات کل تحت نظر خود، انجمن‌های علمی، هنری دائر سازد و قوای متشکلت فرهنگی حزب را در این انجمن‌ها مجتمع گرداند.
۲. این انجمن‌ها با برنامه خاص خود باید برای تامین یک تجدد فکری و بسط فرهنگ در داخل حزب بکوشند.
۳. انتشارات حزبی باید بر طبق کنترل دقیق شعب تعلیمات و تبلیغات عملی شود تا از بروز انحرافات که تاکنون در برخی از انتشارات مشاهده شده جلوگیری به عمل آید و بعلاوه حوائج تعلیماتی و تبلیغاتی حزب مرتفع گردد. همچنین هیچ یک از اعضا حزب ذیحق نیست بدون اجازه حزب دست به انتشار مطبوعاتی بزند. این کار فقط با کسب اجازه حزب می‌تواند مجاز باشد.
۴. دائره انتشارات باید یا کمک انجمن مترجمین حزبی به ترجمه و انتشار کتب مفید در زمینه‌های مختلف فرهنگ بشری بپردازد.
۵. لازم است برای انتشارات و طریق اداره آن اصول و قواعد معینی بر طبق

تجارب گذشته تعیین شود تا از پیدایش عدم انتظام در کار جلوگیری به عمل آید.

ج - ارتباط تبلیغاتی با کشورهای دیگر

۱. شعبه تبلیغات حزب برای شناساندن حزب ما به خارج از ایران، منعکس کردن مطالبات حقه ملت در جهان باید از طرق مختلف اقدام کند.
۲. بخصوص لازم است روابط همسستگی ما با ترقی خواهان کشورهای آسیائی توسعه یابد و از فعالیت حزب توده ایران افکار عمومی جهانی با خبر گردد.

۶. روزنامه ارگان حزب

۱. به طور کلی فعالیت روزنامه های ارگان حزب رهبر و مردم در بیدار کردن توده ملت و مبارزه برضد استعمار و ارتجاع و بالا بردن سطح دانش عمومی افراد حزب سزاوار قدر دانی است.
۲. روزنامه ارگان حزب از این پس تحت نظرهیئت سیاسی حزب اداره می شود و دارای مسئول ویا سردبیری است که از طرف هیئت اجرائین حزب تعیین می گردد.
۳. روزنامه ارگان باید منعکس کننده نظریات حزب و وسیله تربیت اجتماعی و متشکل ساختن توده حزبی و یکی از حربیه های قاطع و وسایل عمده مبارزه ایدهئولوژیک حزب باشد. خوانندگان خود را از ماهیت واقعی حوادث ایران و جهان و خط مشی حزب در برابر این حوادث آگاه کند و با جلب خوانندگان بیشتر و تامین انتشار وسیع تر و منظم تر خود به عامل بانفوذی مبدل شود. از حقانیت ترهای کمیته مرکزی حزب درهمه جا مدافعه نماید و آن را در افکار رسوخ دهد.
- تیصره - شعبه تشکیلات کل موظف است برای تامین توزیع و انتشار وسیع روزنامه ارگان اقدامات لازم را به عمل آورد.
۴. هیئت تحریریه روزنامه ارگان باید برای تنظیم کارهای سازمانی خود اساسنامه ای برای خویش معین کنند و به خصوص به منظور کمک به کارهای تبلیغاتی و تعلیماتی حزب قسمتی از نقشه های این سازمان ها را عملی سازند.
۵. روزنامه ارگان باید کلیه هدف های تبلیغاتی حزب را در نظر گیرد و در مندرجات خود این هدف ها را منعکس سازد.
۶. چون سطح فعلی روزنامه ارگان عملا مانع از آن است که توده های وسیع تری از آن استفاده کنند، لازم است روزنامه ارگان اولاً سادگی و روشنی مطالب را در نظر گیرد و ثانیاً درباره مسائل عمده خارجی و داخلی نشریات خاصی به زبان ساده و مخصوص کارگران یادهقانان انتشار دهد.
۷. برای بسط فعالیت مطبوعاتی حزب هیئت تحریریه روزنامه ارگان باید

به منزله ستاد رهبری جرایدی درآید که برای کمک به هدف‌های حزب ما انتشار می‌یابند.

۷. مجله، تئوریک حزب "مردم"

۱. فعالیت مجله، تئوریک حزب "مردم" برای بالا بردن سطح معلومات تئوریک افراد حزب درخور قدردانی است.
۲. مجله، تئوریک حزب باید تحت نظر شعبه، تعلیمات کل به منظور منعکس ساختن فعالیت تئوریک حزب انتشار یابد.
۳. لازم است مجله، تئوریک نکات زیرین را در تنظیم مندرجات خود در نظر گیرد:
الف: پرداختن به مسائل مربوط به ایران و زندگی ملت ما.
ب: پرداختن به آن مسائل تئوریک که بیشتر مورد احتیاج تعلیماتی حزب است.
پ: احتراز از مباحث مهم و دشوار و ورود در مسائل مشکل و غیرلازم.

۸. نتیجه

۱. این قطعنامه که به تصویب جلسه، عمومی دومین کنگره، حزب توده، ایران رسیده است خطوط کلی کار تعلیمات و تبلیغات و روزنامه، ارگان و مجله، تئوریک را معین می‌سازد.
۲. کنگره، آینده، حزب و همچنین کمیته، مرکزی بر طبق خطوط معین شده در این قطعنامه از سازمان‌های تعلیماتی و تبلیغاتی و روزنامه، ارگان و مجله، تئوریک حزب حساب خواهند کشید.

قطعنامه، تشکیلات

دومین کنگره، حزب توده، ایران پس از استماع گزارش تشکیلات حزب در دوره، بعد از کنگره، اول تا تشکیل کنگره، دوم و پس از بحث در اطراف این گزارش قطعنامه، زیر را تصویب نمود:

قسمت اول - فعالیت تشکیلاتی حزب در فاصله، زمان از کنگره، اول (مرداد ۱۳۲۳) تا آذرماه ۱۳۲۵ به طور کلی باید در نظر گرفتن شرایط عمومی و اجتماعی و یاد در نظر گرفتن این که حزب ما در دوره، اول توسعه، خود به اندازه، کافی قادر آزموده و با تجربه نداشت و پیوسته با مبارزه‌ای بسیار سخت و پرفراز و نشیب دست به گریبان بود فعالیت تشکیلاتی حزب در این دوره رضایت بخش بوده است ولی کارهای تشکیلاتی دارای نواقصی بوده است که ذیلاً ذکر می‌گردد:

۱. کارهای تشکیلاتی حزب در یک ارگان تشکیلاتی متمرکز نبود، برخی از کارهای تشکیلاتی خارج از مجرای صحیح تشکیلات کل بدون در نظر گرفتن سلسله مراتب و متمرکز حزبی حل و قسح می‌شد. بعضی از سازمان‌های حزب، مانند کمیته‌های ایالتی تهران، کمیته‌های ایالتی مازندران در ماه‌های قبل از آذرماه تحت دبیرکل تشکیلات کل اداره نمی‌شدند و در نتیجه تمرکز تشکیلاتی آن طوری که برای یک حزب پیشرو لازم است وجود نداشت. بعضی از افراد مسئول حزبی بدون داشتن مسئولیت لازمه و از طریق غیرنظامنامه در کارهای تشکیلاتی دخالت می‌نمودند.

۲. کادر حزبی، طرز انتخاب کادر برای ارجاع مسئولیت‌های حزبی طبق قاعده منظم و دقیق انجام نمی‌گرفت و اتفاق افتاده است که افرادی بدون داشتن صلاحیت برای مسئولیت‌های با اهمیت انتخاب شده‌اند. به طور کلی نبودن یک ملاک تشکیلاتی برای تشخیص صلاحیت و عدم صلاحیت کادر حزبی باعث آن بود که انتصابات بدون نظم دقیق و گاه با نتایج نامطلوب انجام می‌گرفت.

برای افراد کادر حزبی پرونده‌ای که معرف محاسن و نقایص کارشان باشد وجود نداشت و در نتیجه عملاً بین کسانی که سوابق خوب حزبی داشتند با کسانی که فاقد آن بودند تفاوتی گذاشته نمی‌شد.

۳. نقشه و کنترل کارهای تشکیلاتی و توسعه تشکیلات به اندازه کافی مطابق نقشه منظم انجام نمی‌گرفت. سازمان‌های ولایات تحت کنترل دقیق سازمان مرکزی قرار نداشتند. برضد اصول رفاقت و روش خودسرانه برخی از مسئولین در محل کار خود اقدام جدی به عمل نمی‌آمد.

۴. در حزب آمار دقیق و دفاتر و پرونده‌های فردی منظم وجود نداشت.

۵. قبول افراد به حزب: در این مورد دقت کافی به عمل نمی‌آمد و قواعد منظمی برای این منظوره کار نمی‌رفت و در نتیجه امکان ورود عناصر مخرب و ناصالح به حزب وجود داشت.

۶. اجرای نظامنامه: در مورد اجرای وظایف حزبی از طرف افراد مانند شرکت منظم در حوزه و رعایت سایر اصول تشکیلاتی و اجرای دستورات مقامات رهبری مراقبت کاملی به عمل نمی‌آمد. کنفرانس‌های محلی و ولایتی و ایالتی به موقع خود انجام نمی‌گرفت.

۷. ارتباط سازمان مرکزی با شهرستان‌ها به اندازه کافی مرتب نبود.

* * *

قسمت دوم - فعالیت تشکیلاتی در فاصله زمان آذر ۱۳۲۵ - تا کنگره دوم

به طور کلی فعالیت تشکیلاتی در این دوره رضایت‌بخش می‌باشد - مقداری از نواقص مذکور در بالا مرتفع شده است ولی هنوز کافی نیست و باید در آینده با

فعالیت بیشتری در رفع نواقص قدم برداشته شود.

* * *

تصمیمات دومین کنگره حزب نوده ایران درباره تشکیلات حزب

۱. کلیه کارهای تشکیلاتی حزب باید در یک ارگان مرکزی تشکیلات تحت نظر کمیته مرکزی متمرکز گردد. از حل و فسخ کارهای تشکیلاتی خارج از طرق نظامنامه جدا جلوگیری به عمل آید.
۲. برای تنظیم دفاتر حزبی و آمار صحیح و دقیق و پیوندی برای افراد دقت کامل به عمل آید.
۳. برای فعالین حزب پیوندها، فعالیت تنظیم شود. به طوری که کلیه محاسن، نقایص و جنبه‌های منفی مثبت آنان ثبت گردد و ملاک انتخاب کادر حزبی همین سوابق حزبی قرارگیرد.
۴. در مورد قبول افراد به حزب مراقبت جدی به عمل آید به طوری که راه ورود به حزب برای افراد بدون صلاحیت و ضعیف به کلی مسدود گردد. در مورد نسبت تعداد افراد از طبقات مختلف اجتماعی در حزب باید رعایت شود که کارگران و دهقانان همیشه اکثریت قاطع افراد حزب را تشکیل دهند.
۵. در اجرای دقیق مواد اساسنامه حزب برای بالا بردن انضباط داخلی حداکثر کوشش به عمل آید.
۶. در توسعه تشکیلات دقت کامل شود که این عمل طبق نقشه دقیق و مطالعه شده انجام شود و از توسعه بدون نقشه که باعث اتلاف نیروهای حزبی است جدا جلوگیری به عمل آید.
۷. رسیدگی به شکایات افراد و ارگان‌های حزبی به حداکثر سرعت ممکن انجام شود.
۸. تشکیلات کل باید سعی نماید تا اصل گزارش منظم در حزب اجرا شود و گزارشات ماهیانه تمام سازمان‌های حزب مرتباً تهیه شود و از روی آن‌ها گزارش‌های عمومی تنظیم گردد.
۹. برای جمع‌آوری اطلاعات داخلی حزبی و متمرکز کردن این اطلاعات به منظور مبارزه با خرابکاری و تحریک در داخل حزب کوشش به عمل آید.
۱۰. در رهبری سازمان‌های حزبی ولایات و دادن دستورات حزبی به آن‌ها و بازرسی فعالیت این سازمان‌ها کوشش کافی مبذول گردد.
۱۱. تشکیلات کل باید کوشش جدی نماید تا سازمان‌های حزبی روش افراد خود را در محیط کار، در زندگی خصوصی و اجتماعی و رعایت شرایط محلی تحت مراقبت دقیق قرار دهند و بی رویه‌گی‌های افراد حزبی که باعث پائین آوردن حیثیت حزب می‌باشد به سختی مورد مواخذه قرارگیرد.

۱۲. تشکیلات کل باید سعی کند که در کلیه سازمان‌های حزب اساسنامه جدید به همگی افراد تعلیم داده شود تا به این ترتیب افراد بیشتر به اصول انضباط حزب آگاهی پیدا کنند.
۱۳. تشکیلات کل باید در اجرای آئین‌نامه‌های تشویق و تنبیه که کمیته مرکزی تصویب خواهد نمود حدیث کامل مدول دارد.
۱۴. اعضا، کمیته‌های حزبی و مسئولین اعزامی از مرکز فقط با موافقت کمیته مرکزی حق دارند محل کار خود را تغییر دهند.
۱۵. دومین کنگره، حزب توده، ایران تصمیم هیئت اجرائیه، موقت را دائر به ازین رفتن سوابق حزبی کلیه افرادی که تا ۱۵ شهریور ۱۳۲۶ خود را به حزب معرفی ننموده‌اند، تأیید می‌نماید.
۱۶. در مورد پذیرش مجدد مسئولین سابق حزبی که صفوف خود را ترک کرده‌اند باید دقت خاصی به عمل آید به طوری که راه ورود به حزب برای افراد ضعیف و ترسو و بی‌علاقه که یک بار آزمایش داده‌اند مسدود باشد.
۱۷. چون افرادی که از حزب اخراج شده‌اند حق دارند به کنگره شکایت نمایند و از آنجائی که کنگره در شرایط غیر علنی تشکیل می‌شود امکان ارسال چنین شکایاتی به آن وجود ندارد، به کمیته مرکزی آینده اختیار داده می‌شود که به این نوع شکایات رسیدگی نموده و تصمیم مقتضی اتخاذ نماید.
۱۸. دومین کنگره، حزب توده، ایران فعالیت مسئولین تشکیلات کل کامبخش و دکنترادمنش را مورد تقدیر قرار می‌دهد.

قطعه‌نامه تفتیش کل

- دومین کنگره، حزب توده، ایران پس از استماع گزارش فعالیت کمیسیون تفتیش کل در فاصله زمان بین کنگره اول تا تشکیل هیئت اجرائیه، موقت و بحث در اطراف این گزارش قطعه‌نامه زیر را تصویب نمود:
۱. به طور کلی وظایف محوله از طرف کنگره اول حزب به کمیسیون تفتیش کل انجام نگرفته است.
۲. کنگره دوم حزب عقیده دارد که مفاد اساسنامه، حزب که در کنگره اول به تصویب رسید درباره تفتیش کل و وظایف و اختیارات آن نارسا و ناقص می‌باشد.
۳. کنگره دوم عقیده دارد که در شرایط کنونی اجتماعی ایران یک حزب سیاسی احتیاج بیشتری به اجرای اصول تمرکز در داخل خود دارد و اصول وجود دو ارگان کمیته و تفتیش برابر هم و مسئول در مقابل کنگره و کنفرانس‌ها ایجاد اشکالاتی می‌نماید که برای پیشرفت کار حزب زیان‌بخش خواهد بود.
۴. کنگره دوم عقیده دارد که کمیته مرکزی گذشته در همکاری با تفتیش

کل کوتاهی نموده است و در موافقت با پیشنهادات این کمیسیون درباره رسیدگی به شکایات و عملیات خلاف رویه افراد ناصالح عمل موثری انجام نداده است .

۵. کنگره، دوم اشکالات کار کمیسیون تعینش کل را که مانع پیشرفت و توسعه، فعالیت آن کمیسیون بوده است قبول کرده و این کمیسیون را تا حد زیادی سرته می نماید .

قطعهنامه کارگران

دومین کنگره، حزب توده، ایران پس از شنیدن گزارش کار کمیته، مرکزی حزب در میان اتحادیه‌های کارگران و بحث و مطالعه، کافی قطعهنامه، زیر را صادر می نماید :

۱. دومین کنگره، حزب توده، ایران به عنوان کنگره حزب پیشرو طبقات ستمکش ایران، فعالیت شورای متحده، مرکزی را در متسکل کردن زحمتکشان ایران، آشنا کردن آنان با حقوق طبقاتی خود، تحصیل امتیازات مثبت و عملی به نفع طبقه، کارگر و مبارزه، سرسخت به منظور استقرار دموکراسی در ایران تقدیر می نماید و شورای متحده، مرکزی را همچنان یگانه‌تشیلات کارگری ایران می شناسد .

۲. کنگره همکاری شورای متحده، مرکزی را با سایر سندیکاها، مترقی کارگران جهان می ستاید و فعالیت شورا در صفوف فدراسیون جهانی سندیکاها را که منجر به شناساندن نهضت کارگری ایران به دنیای مترقی گردیده است تقدیر می کند و انتظار دارد که این همکاری به نفع حفظ صلح پایدار و مبارزه با امپریالیسم و بقایای فاشیسم بیش از پیش تحکیم گردد و ادامه یابد .

۳. کنگره با وجود در نظر گرفتن اشکالات کار که در گذشته کم نبوده است عقیده دارد که کار سابق کمیته، مرکزی حزب در اتحادیه‌های کارگران رضایت بخش نمی باشد . کمیته، مرکزی موظف است در این زمینه کوشش بیشتری مبدول دارد تا پایه، تشکیلات کارگری در آینده منظم تر و یابدار تر گردد .

۴. کنگره معتقد است که مهم ترین عامل اصلاحات جدی و موثر در امور اتحادیه‌های کارگری تا مین رهبری سیاسی حزب توده، ایران که عالی ترین سازمان تشکیلاتی زحمتکشان و طبقه، کارگر است در این اتحادیه می باشد و انتظار دارد کمیته، مرکزی از کلیه، وسائل تعلیماتی و تبلیغاتی برای عملی شدن این منظور بزرگ که ضامن پیشرفت و رشد و توسعه، اتحادیه‌های کارگری است استفاده نماید .

۵. کنگره با تاکید اهمیت نقش تشکیلات در نهضت کارگری انتظار دارد که فراکسیون حزبی در اتحادیه‌ها کوشش نماید تا رعایت اصول دموکراسی در تشکیلات که موجب توسعه، نهضت سندیکائی است بیش از پیش تعمیم یابد .

۶. کنگره کمیته، مرکزی را موظف می داند که از راه فراکسیون‌های حزبی در

اتحادیه‌ها موجبات یک مبارزهٔ قطعی را با عناصر اخلال‌گر و فرصت طلب و دشمنان نهضت کارگری برای حفظ وحدت اتحادیه‌ها و تصفیهٔ کامل آن از عناصر ناپاب بوجود آورد.

قطعه‌نامهٔ جوانان

دومین کنگرهٔ حزب تودهٔ ایران پس از شنیدن گزارش کمیتهٔ مرکزی سازمان جوانان تودهٔ ایران و بحث و مطالعهٔ کافی در این باره به صدور قطعه‌نامهٔ زیر مبادرت می‌ورزد:

۱. کنگرهٔ مساعی کمیتهٔ مرکزی سازمان جوانان را در امر متشکل کردن توده‌های جوان ملت ایران و سازمان در اکثر نقاط کشور که اخیراً با تشکیل نخستین کنگرهٔ سازمان جوانان شکل رسمی و قانونی به خود گرفته است تقدیر می‌نماید.

۲. کنگرهٔ فعالیت سازمان جوانان را در صفوف فدراسیون جهانی جوانان دمکرات و همکاری این سازمان با سایر سازمان‌های مترقی جوانان دنیا در راه مبارزه با آتش‌افروزان جنگ توپین و نقشه‌های تجاوزکارانهٔ امپریالیسم را تأیید نمود توسعهٔ جدی این فعالیت را توصیه می‌کند.

۳. کنگرهٔ مبارزهٔ مصممانهٔ سازمان جوانان با افکار انحرافی انشعابیون و فرصت طلبان را تقدیر می‌کند و انتظار دارد که سازمان جوانان در آینده نیز تحت رهبری سیاسی حزب با دشمنان علی و مخفی زحمتکشان ایران مبارزهٔ آشتی-ناپذیری نموده صفوف سازمان را از این قبیل عناصر پاک و مصفا سازد.

۴. کنگرهٔ رعایت کامل برقراری یک ارتباط نزدیک و منظم میان تشکیلات حزب و سازمان جوانان را در هر محل طبق مقررات اساسنامهٔ حزب تودهٔ ایران تأکید می‌کند و انتظار دارد این همکاری که ضامن حسن اجرای امور و رشد و توسعهٔ سازمان جوانان است در آینده کامل‌تر، دقیق‌تر، مرتب‌تر از پیش گردد.

۵. کنگرهٔ از نظر اهمیتی که برای تقویت نهضت کارگری ایران قائل است توصیه می‌کند که کارگران جوان عضو سازمان موظف باشند بدون استثناء در اتحادیه‌های صنفی که مورد تأیید سازمان جوانان باشد شرکت ورزند و به منظور توسعهٔ جنبش کارگری تحت نظر مقامات رهبری اتحادیه‌ها فعالیت‌های لازمه را مبذول نمایند.

۶. کنگرهٔ معتقد است که در گذشته مسئولین حزبی برخی از شهرستان‌ها نسبت به ایجاد و توسعهٔ سازمان جوانان، توجه کافی مبذول نداشته‌اند و توصیه می‌کند که در آینده این مسئله مورد توجه کامل مسئولین حزبی شهرستان‌ها قرار گیرد.

۷. کنگرهٔ لزوم توسعهٔ قابل ملاحظهٔ سازمان را از لحاظ کمی تأکید می‌کند و توصیه می‌نماید که کمیتهٔ مرکزی سازمان جوانان در آینده توجه بیشتری به

استفاده از کلیه وسایل فرهنگی، ورزشی، هنری و غیره به عمل آورد و ضمناً انتظار دارد مقامات مربوطه حزمی برای این منظور کمک‌های لازم مادی را به سازمان جوانان متداول نمایند.

۸. کنگره ضمن تقدیر از فعالیت تعلیماتی سازمان جوانان در گذشته انتظار دارد که امر بالابردن سطح معلومات افراد و بخصوص کارگران جوان و تربیت همه جانبه سیاسی آنان مانند سابق با تمام قوا دنبال شود.

۹. کنگره لزوم بالابردن انضباط سازمان جوانان و تصفیه آن از عناصر فرصت طلب و منحرف را تأکید می‌کند و اجرای دقیق مقررات اساسنامه سازمان مصوب کنگره جوانان را توصیه می‌نماید.

۱۰. کنگره توجه سازمان جوانان را به جلب و متشکل کردن خودسالان در سازمان مخصوصی معطوف می‌کند و انتظار دارد که در حدود امکان اقدامات لازم در این زمینه به عمل آید تا نسل سوم مبارزان نوده‌ای از هم اکنون پرورش سیاسی یابد.

قطعه‌نامه دهقانان

دومین کنگره حزب نوده ایران پس از استماع گزارش فعالیت حزب در میان دهقانان و بحث و مطالعه کافی قطعه‌نامه زیر را صادر می‌نماید:

۱. با وجود اهمیت فوق‌العاده سهضت دهقانان که مورد توجه کنگره اول و کمیته مرکزی حزب نوده ایران نیز بوده است فعالیت کمیته مرکزی حزب در میان دهقانان اغلب محدود به تبلیغات سطحی بوده که حتی در بعضی موارد اشتباهاتی نیز داشته است.

فعالیت مزبور، از نظر کلی، فاقد جنبه تعلیماتی و تشکیلاتی بوده است.

۲. با وجود نقایص مذکور در ماده ۱ فعالیت حزب مادر میان دهقانان در تقویت روحیه مبارزه حوئی دهقانان، بیدار کردن آنان و ایجاد حس اتحاد در بین افراد دهقان بزرگترین تأثیر را داشته است.

لغو بسیاری از عوارض و مالیات‌ها و رسوم متداول در ایران و صدور تصویب‌نامه‌های دولتی مربوط به تخفیف ۱۵ درصد به نفع دهقانان و تقسیم خالصات از پیروزی‌های حزب نوده ایران در مبارزات دهقانی است و کوشش در راه الغاء رسومات غیر عادلانه دیگر و اجرای کامل تصویب‌نامه‌های مربوط به تخفیف ۱۵ درصد و تقسیم خالصات یکی از شعارهای ارگان رهبری کننده آینده باید باشد.

۴. کنگره فعالیت‌هایی را که هیئت اجرائیه موقت حزب برای فرم دادن و منظم کردن فعالیت‌های دهقانی شروع کرده است تأیید می‌کند و ادامه این فعالیت‌ها را به کمیته مرکزی آینده توصیه می‌نماید.

۵. کنگره با توجه کامل به اهمیت نیروی دهقانان در مبارزهٔ مقدس ملت ایران کمیتهٔ مرکزی آینده را موظف می‌نماید که با حداکثر کوشش موجبات ایجاد یک نهضت وسیع و متشکل دهقانی را فراهم سازد و با تشکیل شورای مرکزی دهقانان، کنفرانس‌های کشوری و محلی، کلاس‌های مخصوص کادر دهقانی، استفاده از کادرهای کارگران و سازمان جوانان و انتشار تشریبه‌های مخصوص دهقانان و غیره این منظور را تأمین نماید.

قطعنامهٔ تشکیلات زنان

دومین کنگرهٔ حزب تودهٔ ایران پس از رسیدگی به گزارش فراکسیون حزبی در "تشکیلات دمکراتیک زنان ایران" در موارد زیرین راجع به فعالیت آتی این فراکسیون و وظایف کمیتهٔ مرکزی حزب دربارهٔ نهضت زنان ایران موافقت حاصل نمود.

۱- انتقاد از گذشته

۱. با وجود مشکلات فراوانی که از لحاظ ایجاد یک نهضت مترقی زنان در ایران وجود دارد، جنبش زنان پیشرو کم‌تر از امکان خود توسعه یافت، می‌توان گفت که در دوران پنج ساله کار خود تشکیلات زنان مترقی ایران به کامیابی‌هایی نااثر نگردید.
۲. تشکیلات زنان مترقی غالباً در اثر اختلافات داخلی دچار تشنج بوده است و به همین مناسبت نتوانست وظایف خود را به درستی اجرا کند.
۳. از طرف رفقای حزبی و دستگاه رهبری حزب توجه لازم برای بسط نهضت زنان ایران چنان که باید و شاید مبذول نگردید و به خصوص این توجه در شهرستان‌ها کم‌تر از مرکز بوده است.
۴. در اثر نبودن اتصال و ادامهٔ کار و تغییر دائمی شکل سازمانی تشکیلات زنان نتوانست یک سنت تشکیلاتی بوجود آورده و پایه‌های سازمانی خود را محکم سازد.

۲- تذکرات عمومی برای کار آینده

۱. کنگره از فراکسیون حزبی در تشکیلات دمکراتیک زنان می‌طلبد که با جدیت کامل برای بسط نهضت زنان و مبدل کردن آن به یک جنبش با شور و وسیع منتهای سعی و جدیت رامبذول دارد.
۲. فراکسیون حزبی موظف است که هدف‌های عالی حزب را پیوسته در مد

نظر داشته و وفاداری کامل خود را نسبت به آرمان‌های مقدس حزب حفظ کند .
۳. فراکسیون حزبی ما موظف است برعلیه هرگونه نفاق ، دودستگی و همجوشی‌های زیانبخش و تشتت در داخل تشکیلات زنان مبارزه کند یعنی روح اجتماعی و سازمانی را درمیان زنان تقویت کند و ریشه‌های طرزتفکر عقب‌مانده عادی را در دماغ آنان مقطوع سازد . فراکسیون حزبی باید ایجاد یک محیط صمیمی کار را در داخل تشکیلات دمکراتیک زنان درسرلوحه برنامه اقدامات خود قراردهد .

۴. دومین کنگره حزب به کمیته مرکزی حزب توصیه می‌کند که ازهرگونه مساعدت درحق تشکیلات دمکراتیک زنان ایران که تنها سازمان دمکراتیک و مترقی زنان ایران محسوب می‌شود که درفدراسیون بین‌المللی دمکراتیک زنان عضویت دارد دریغ نرزد . این کمک باید درتمام جهات و باتمام قوا به منظور پیشرفت این نهضت عملی شود .

۵. دومین کنگره حزب به رفقای حزبی دستورمی‌دهد که برای توسعه نهضت دمکراتیک زنان ایران از هدایت زنان خویشاوند خود به این نهضت عقلمت نورزند و آن را یکی ازوظایف حزبی خود تلقی نمایند و نیز زنان عضو حزب را موظف می‌دارد که برای مبارزه صافی خود به مترقی‌ترین تشکیلات زنان یعنی تشکیلات دمکراتیک زنان بییوندند .

۶. دومین کنگره حزب برای تامین وحدت نهضت زنان و برای جلوگیری از تشتت سازمانی به فراکسیون حزب درشورای متحده توصیه می‌کند که زنان عضو این شورا را به شرکت و عضویت درتشکیلات دمکراتیک زنان تشویق نماید .

۷. دومین کنگره حزب هیچ سازمان و هیچ جمعیت مربوط به زنان غیر از تشکیلات دمکراتیک زنان را به رسمیت نمی‌شناسد .

۸. کنگره ازبذیرفته‌شدن تشکیلات دمکراتیک زنان ایران به فدراسیون بین‌المللی زنان و عضویت یکی از زنان عضو کمیته مرکزی تشکیلات دمکراتیک زنان ایران به هیئت اجرائیه فدراسیون دمکراتیک بین‌المللی زنان اظهارتہایت مسرت می‌نماید و آن را مانند موفقیت بزرگی به تشکیلات دمکراتیک زنان ایران تبریک می‌گوید .

برنامه حزب توده ایران

مصوب کنگره دوم

۱. مبارزه سیاسی

۱. مبارزه در راه استقرار رژیم دموکراسی و تأمین کلیه حقوق فردی و اجتماعی از قبیل آزادی زبان - قلم - عقیده و اجتماعات.
۲. مبارزه با رژیم دیکتاتوری و استبداد.
۳. خاتمه دادن به اعمال خودسرانه مامورین شهرتانی و ژاندارمری و تصفیه دستگاه دولتی از عناصر ناصالح.
۴. تشکیل دادگاه عالی ملی برای محاکمه و مجازات اشخاصی که به مملکت و آزادی خیانت کرده و نسبت به حقوق فردی و اجتماعی احکاف و تعدی نموده اند و ضبط اموالی که از این راه بدست آمده بمنفع ملت ایران.
۵. تأمین استقلال قضایی و تفکیک حقیقی قوه قضائیه از قوه مجریه.
۶. الغاء کلیه قوانین و نظاماتیکه بضرر توده وضع گردیده است.
۷. تجدیدنظر در قوانین و مقررات نظام و طبقه بمنفع توده و جلوگیری از احکاف و هرج و مرج آن.
۸. تجدید نظر در قانون انتخابات بنحوی که آزادی رای واقعا برای کلیه انتخاب کنندگان میسر شود.
۹. تساوی کامل حقوق اجتماعی بین کلیه افراد ملت ایران قطع نظر از مذهب و نژاد.
۱۰. آزادی کامل برای افراد اقلیت در امور فرهنگی و مذهبی خود.

۲. کارگران

۱. سعی در گذراندن قانون کار از مجلس شورایملی بر اصول زیر:
الف: تقلیل مدت کار روزانه در تمام کشور به هشت ساعت و پرداخت دستمزد متناسب برای کارهای اضافی.

تیسره: در مورد کارهای سخت و سنگین که سلامتی کارگران مورد خطر باشد به تناسب نوع کار میزان کار روزانه باید از هشت ساعت نیز تقلیل یابد.

ب: بیمه اجتماعی کارگران (اعم از کارگران ماشین سیار و پیشه‌ور) و کارمندان مستخدمین

پ: نادیده خسارات معالجه و نقض اعضاء در نتیجه حادثه کار.

ت: برسمیت شناختن اتحادیه‌ها و حق اعتصاب و انعقاد قراردادهای دسته‌جمعی.

ث: استفاده از تعطیلات جمعه و اعیاد و مرخصی سالیانه با دریافت حقوق.

ج: منع کار اطفال خردسال تا چهارده سال و قائل شدن مدد معاش به نسبت اولاد برای والدین.

ح: تساوی دستمزد کارگران زن و مرد.

ح: استفاده زنان کارگر و مستخدم از مرخصی با دریافت حقوق در دوره وضع-حمل لااقل سه‌ماه.

۲. کوشش در اصلاح وزارت کار به نفع طبقه کارگر.

۳. وضع مقررات عادلانه برای حل اختلافات کار و مراقبت در اجرای صحیح قوانین کار.

۴. مبارزه با بیکاری و تأسیس بنگاه‌های کار از طرف دولت و ایجاد بورس کار.

۳. دهقانان

اصلاحات لازم در طرح استفاده از زمین و زراعت و بهبود وضع دهقانان به شرح زیر:

۱. واگذاری بلاعوض خالصجات و املاک قابل کشت دولتی به دهقانان بی‌ملک.

۲. خریداری املاک بزرگ بوسیله دولت و واگذاری آن به زارعین بلاعوض.

۳. کمک‌های مالی به دهقانان بی‌چیز بوسیله بانک کشاورزی برای توسعه زراعت و بهبود زندگی آنان.

۴. اصلاحات اساسی در مورد تقسیم غیرعادلانه محصول بین ارباب و دهقان و حذف عادات و قوانین مربوطه آن از قبیل تقسیم برطبق عوامل پنج‌گانه و امتیازات اربابی.

۵. تجدیدنظر در قانون کدخدایی و اصلاح آن براساس انتخابی.

۶. تأسیس آموزشگاه‌ها و شعب بهداشتی در هر ده بمنظور تعمیم فرهنگ و حفظ سلامتی ده‌نشینان.

۷. اقدام در حفر قنوات و احداث چاه‌های آرتزین، بستن سدها و استفاده کامل از رودخانه‌ها بمنظور توسعه آبیاری مطابق اصول علمی و مشروب ساختن زمین‌های زراعتی و استفاده از زمین‌های بایر.

۸. مبارزه بر علیه بیکاری و احفاف مأمورین دولت و لغو مالیاتهای اربابی.

- ۹- سعی در تصویب قانون زاجع به تعیین روابط ارباب و دهقان و مراقبت در اجرای آن .
- ۱۰- مراقبت در توزیع عادلانه خواربار و مواد مورد نیاز بین ده نشینان .

۴. پیشه‌وران

- تشویق اتحاد پیشه‌وران بمنظور تاسیس کارگاه‌های مشترک برای ترقی محصول صنعتی و بهبود وضع اقتصادی آنان .

۵. کارمندان ادارات و روشنفکران

۱. تجدیدنظر در قانون استخدام کشور بنحویکه مخصوصا شرایط معاش و زندگی کارمندان جزء تامین گردد .
۲. تاسیس اتحادیه کارمندان جزء به منظور بهبود وضع اقتصادی و معیشتی و استخدامی آنان .
۳. کوشش برای واگذاری کارهای بزرگ دولتی و فنی و علمی و صنعتی و غیره به افراد تحصیل کرده و کارآزموده .
۴. کوشش در ترقی اجتماعی و استخدامی افراد بر اصل استعداد و تحصیل .

۶. حقوق زنان

۱. کوشش در توسعه حقوق اجتماعی و برقراری حقوق زنان (حتی انتخاب شدن و انتخاب کردن در مجالس مقننه و انجمن‌های ایالتی و شهرداری) .
۲. بهبود اوضاع مادی و تامین استقلال اقتصادی زنان .
۳. تاسیس و افزایش موسسات حمایت مادران و کودکان بی بضاعت .
۴. تساوی حقوق زوجین و تجدیدنظر در قوانین زناشویی بنحوی که بی-عدالتی‌های موجود از بین برود .

۷. فرهنگ عمومی و بهداشت

۱. اصلاحات اساسی در امور فرهنگی و بهداشتی و اجرای قانون تعلیمات اجباری مجانی عمومی و تامین استفاده توده از کلیه موسسات فرهنگی و بهداشت .
۲. اصلاح کتب فرهنگی و سعی در تغییر برنامه آموزشگاه‌ها .
۳. تشویق و ازدیاد موسسات فرهنگی و هنرهای زیبا .
۴. تدریس دروس سیاسی در مدارس متوسط و عالی .

۵. مبارزه با امراض آمیزشی و اعتیاد به تریاک و الکل .
۶. مبارزه شدید با سانسور در امور مطبوعاتی و فرهنگی و هنری .

۸. اقتصادی و مالی

۱. تعدیل مالیاتها یا در نظر گرفتن منافع توده و سعی در تقلیل مالیاتهای غیرمستقیم و اجرای کامل قانون مالیات بردرآمد .
۲. تامین استقلال اقتصادی ایران بوسیله تاسیس و توسعه و تشویق صنایع و ایجاد صنایع سنگین مخصوصا بوسیله دولت و سعی در استفاده از منابع طبیعی بوسایل ملی .
۳. توسعه و تکمیل کارخانه‌های دولتی و معادن و جلوگیری از کاهش محصولات آنها .
۴. وضع مالیاتهای تصاعدی و تعدیل نرخ سود .
۵. رهبری و اداره امور اقتصادی بوسیله دولت .
۶. حمایت گمرکی از صنایع و محصولات داخلی بنحوی که نمو صنعت و در عین حال اعتدال قیمت محصول محفوظ بماند .
۷. طرح نقشه‌های چندساله در امور کشاورزی، صنعتی و مالی و جلوگیری از فرار سرمایه‌ها بخارجه .
۸. تثبیت پول ایران و مبارزه با انفلاسیون (تورم پول) .
۹. کوشش در فراوانی و ارزانی خواربار و مبارزه شدید بر علیه احتکار و گرانی .
۱۰. مبارزه بر علیه اختلاس و چپاول اموال دولتی و رشوه‌خواری ب هرگونه استفاده غیرقانونی از مقامات دولتی .
۱۱. کم کردن میزان اجاره‌خانه، افزایش و ساختن خانه‌های مخصوص برای کارگران و کارمندان .
۱۲. سعی در تاسیس و تکثیر شرکتهای تعاونی تولید و مصرف .

۹. عشایر

۱. مراقبت کامل در تشویق عشایر به زندگانی فلاحی و صنعتی، بهبود اوضاع فرهنگی و بهداشتی و تربیتی .
۲. از بین بردن فشار نسبت به عشایر که از طرف مامورین دولت اعمال می‌گردد و تامین حقوق سیاسی و اجتماعی آنان .

اساسنامه حزب توده ایران

مصوب کنگره دوم

حزب توده ایران :

۱. حزب توده ایران، حزب پیشروترین افراد ملت ایران است و در مبارزه خود بخاطر آزادی و استقلال ایران بر اصول علمی مبارزه متکی می باشد.
۲. حزب توده ایران رهبر مبارزه‌ای است که کارگران، دهقانان، پیشه‌وران و روشنفکران آزادی‌خواه ملت ایران برای آزادی کشور از یوغ استعمار و در راه برقراری اصول دموکراسی واقعی آغاز نموده‌اند.
۳. حزب توده ایران سازمانی است مبارز، متحد که با انضباطی آگاهانه، یکسان برای همه اعضاء آن بهم بسته شده است.
۴. قدرت حزب در هماهنگی کامل وحدت فکر و وحدت عمل آنست، هر گونه انحراف از مرامنامه و اساسنامه حزب، نقض انضباطی حزبی، دورویی، شرکت در دسته‌بندی‌ها یا بودن در صفوف حزب منافات دارد. حزب صفوف خود را از کسانی که مرامنامه و اساسنامه و انضباط حزب را دقیقاً رعایت نمایند تصفیه می نماید.
۵. حزب از افراد خود می‌طلبد که در راه اجرای اصول مرام حزبی و انجام تمام تصمیمات حزب و تأمین وحدت صفوف حزب بطور جدی مبارزه و فداکاری نمایند.
۶. حزب از افراد خود می‌خواهد که مناسبات برادرانه خود را با همه عناصر مترقی ملت ایران از نظر اصول مرام حزب و همه آزادیخواهان دنیا تحکیم نماید و این مناسبات را روز بروز توسعه دهد.

فصل دوم

پذیرش افراد به حزب - دوره آزمایش:

پیشروترین افراد از میان کارگران، دهقانان، پیشه‌وران، روشنفکران آزادخواه به عضویت حزب پذیرفته می‌شوند.

۱. شرایط درخواست‌کننده:

۷. شرایط درخواست‌کننده به قرار زیر است:

الف: تابعیت ایران.

ب: داشتن حداقل ۲۵ سال.

ج: قبول مرامنامه، برنامه، اساسنامه حزب توده ایران.

د: داشتن صلاحیت شخصی و اجتماعی.

۲. شرایط قبول درخواست

۸. برای آنکه درخواست عضویت فردی پذیرفته شود، بایستی شرایط زیرین

وجود داشته باشد:

الف: فرد درخواست‌کننده بوسیله دو نفر از افراد حزب که لااقل دو سال سابقه عضویت در حزب داشته باشند، کتبا معرفی شود. حوزه این شخص را در صورت واجد بودن شرایط عضویت برای گذراندن آزمایش می‌پذیرد و او را به کمیته بخش برای گذراندن دوره آزمایش معرفی می‌کند.

ب: فرد درخواست‌کننده مدت ششماه دوره آزمایشی حزب را در یکی از حوزه‌های آزمایشی که در جنب کمیته مربوطه وجود دارد، برای گرفتن تعلیمات حزبی بگذراند. در این دوره فرد درخواست‌کننده باید با فعالیت و فداکاری، علاقمندی خود را به حزب به ثبوت رساند.

ج: ورقه درخواست عضویت داوطلب پس از طی دوره آزمایش باید به تصویب حوزه معرفی‌کننده برسد. پس از تصویب حوزه، ورقه درخواست باید در جلسه پذیرش که در جنب هر کمیته محلی از نمایندگان دوائر تشکیلات و بازرسی تشکیل می‌گردد و به سوابق فرد رسیدگی می‌نماید، به تصویب برسد. معرفی تا تاریخ درخواست و افراد حوزه معرفی‌کننده و اعضاء کمیسیون پذیرش در دوره آزمایش نسبت به سوابق عضو درخواست‌کننده، کاملاً مسئول شناخته می‌شوند.

تبصره ۱: افرادی که دوره آزمایش را می‌گذرانند از نظر وظایف و اجرای مقررات، مانند حضور در جلسات حوزه و پرداخت حق عضویت و اجرای دستورهای حزبی مانند افراد رسمی حزب می‌باشند و ممکنست به آنان حق شرکت درحوزه رسمی حزب بطور مستمع آزاد از طرف کمیته محلی مربوطه داده شود.

تبصره ۲: در صورتیکه فرد در دوره^۴ آزمایش خود را آنطور که باید و شاید نشان ندهد، کمیته می‌تواند از قبول فرد مزبور بکلی امتناع ورزد و یا دوره^۴ آزمایش وی را تمدید کند.

تبصره ۳: جوانانی که سنشان از ۲۳ سال کمتر است، منحصرًا از راه سازمان جوانان به حزب پذیرفته می‌شوند. افراد سازمان جوانان حزب توده^۴ ایران که ۶ ماه سابقه^۴ عضویت در آن سازمان داشته باشند و واجد شرایط عضویت حزب باشند و از طرف سازمان جوانان کتبا معرفی شوند بدون طی دوره آزمایش به حزب پذیرفته می‌شوند. افراد سازمان جوانان بدون معرفی نامه کمیته‌های مربوطه سازمانی به حزب پذیرفته نخواهند شد.

تبصره ۴: برای کارگرانی که لااقل یکسال در شورای متحده مرکزی سابقه^۴ عضویت داشته باشند دوره آزمایش سه ماه خواهد بود.

د: تاریخ ورود به حزب یک فرد تاریخی است که ورقه^۴ درخواست عضویتش پس از طی دوره^۴ آزمایش در جلسه پذیرش به تصویب می‌رسد.

فصل سوم

وظایف و حقوق افراد حزب

۱. وظایف:

۹. عضو حزب موظف است نکات زیر را رعایت نماید:
 - الف: شرکت منظم در یکی از حوزه‌های حزبی و شرکت عملی در فعالیتهای حزبی
 - ب: پرداخت منظم حق عضویت مطابق مقررات حزبی.
 - ج: حفظ وحدت و رعایت کامل انضباط حزبی در داخل حزب و در اجتماع بطوری که در همه جا مجری سیاست و تاکتیک حزب باشد.
 - د: کوشش مداوم بمنظور بالابردن دانش اجتماعی خود و فراگرفتن اصول مبارزه.
 - ه: تبلیغ مرام حزب در محیط زندگی خود و کوشش برای جلب افراد جدید به حزب
 - و: شرکت در سازمان‌های صنفی مربوطه که از طرف حزب معین شود
- تبصره: در صورتیکه فرد حزبی از محلی به محل دیگر مسافرت نماید باید به وسیله^۴ کمیته^۴ محل اول به کمیته^۴ محل دوم معرفی گردد و در آنجا فعالیت حزبی خود را ادامه دهد.

۲. حقوق

۱۵. هر یک از افراد حزب توده^۴ ایران حق دارد:
- الف: درباره^۴ مسائل مربوط به سیاست حزب توده^۴ ایران در مجامع و مطبوعات حزبی بحث اصولی کند.

- ب: در محافل صلاحیت‌دار مربوطه، حزبی طرزکار و روش هر یک از مسئولین را که لازم بداند مورد انتقاد مفید، سالم و دوستانه حزبی قرار دهد.
- ج: در انتخابات ارگان‌های رهبری حزب که حق مسلم افراد حزب است شرکت نماید و بر طبق اساسنامه به کلیه مقامات حزبی انتخاب گردد.
- د: در جلسات محاکماتی که درباره او بحث می‌شود حضور یابد و از خود دفاع کند.

فصل چهارم

تشویق - تنبیه - اخراج

۱. تشویق:

۱۱. افراد و سازمان‌های حزبی در موارد زیر مورد تشویق و تقدیر قرار خواهند گرفت.
- الف: فعالیت در راه تبلیغ مرام حزب و جلب تعداد زیادی افراد به حزب توده ایران.
- ب: فعالیت برای جمع‌آوری کمک‌های مالی برای حزب.
- ج: فعالیت دقیق و منظم در انجام مسئولیت‌های حزبی.
۱۲. درجات تشویق به ترتیب عبارتند از:
- تشویق شفاهی در حوزه - تشویق کتبی توسط حوزه - تشویق کتبی از طرف کمیته محلی - تشویق از طرف کمیته محلی یا ابلاغ به تمام حوزه‌ها - تشویق کتبی از طرف کمیته ولایتی و یا ایالتی یا ابلاغ به تمام حوزه‌ها - تقدیر از طرف کمیته مرکزی یا ابلاغ به تمام حوزه‌ها - تشویق از طرف کمیته مرکزی با درج در روزنامه ارگان حزبی - تشکیل جلسه فعالین به افتخار فرد مورد تشویق - تشویق از طرف کنگره حزبی.
۱۳. تشویق از طرف ارگان‌های بالا ممکنست مستقیم یا با پیشنهاد ارگان‌های پایین‌تر انجام گیرد.

۲. تنبیه:

۱۴. افراد یا سازمان‌های حزبی در موارد زیر مورد مواخذه و مجازات قرار خواهند گرفت:
- الف: عدم اجرا یا سستی و کوتاهی در اجرای دستورهای حزبی.
- ب: عدم حضور مرتب در جلسات حوزه و عدم پرداخت منظم حق عضویت.
- ج: داشتن رفتاری در زندگی حزبی و خصوصی واجتماعی که شایسته شان و حیثیت حزب نباشد و به آن لطمه وارد سازد.

د: توهین به رفقای حزبی و افراد مسئول که موجب پائین آمدن حیثیت و نفوذ رهبری می‌گردد.

هـ - دخالت دادن نظریات خصوصی و حب و بغض‌های شخصی در امور و تصمیمات تشکیلاتی و مسائل حزبی.

و - ایجاد تحریک و عصبانیت و دورویی و تفتین و کلیه کوشش‌هایی که موجب برهم زدن وحدت حزب و پایین آمدن اعتماد میان افراد حزب باشد.

ز - ایجاد دسته‌بندی و فراقسیون در داخل حزب و یا شرکت در آنها.

ح - انجام عملیات خائنانه نسبت به حزب از قبیل: خرابکاری، ارتباط با دشمنان حزب و فاش کردن اسرار حزبی.

۱۵ - درجات مختلف تشبیه عبارت است از:

تذکر شفاهی - تذکر کتبی در حوزه، توبیخ شفاهی - توبیخ کتبی در حوزه - توبیخ از طرف کمیته محلی - توبیخ از طرف کمیته محلی با ابلاغ به حوزه‌ها - توبیخ از طرف کمیته ولایتی و یا ایالتی با ابلاغ به کلیه حوزه‌ها - توبیخ از طرف کمیته مرکزی - توبیخ عمومی با ابلاغ به کلیه سازمان‌های حزبی - توبیخ از طرف کمیته مرکزی یا درج در روزنامه ارگان حزبی - سلب مسئولیت موقت، اخراج موقت و قطعی برای افراد و انحلال در مورد سازمان‌ها:

۱۶ - تشبیه از طرف ارگان‌های بالاتر ممکن است مستقیم و یا با پیشنهاد ارگان‌های پایین‌تر انجام گیرد.

۱۷ - تعیین هرگونه مجازات در محکمه‌هایی انجام می‌گیرد که از طرف ارگان‌های حزبی معین گردد.

۳. اخراج

۱۸ - اخراج افراد حزب در موارد زیر صورت می‌گیرد:

الف - غیبت بیش از ۶ جلسه متوالی و یا ۱۰ جلسه متناوب در ۶ ماه بدون عذر موجه از جلسات حوزه، تشخیص عذر موجه با حوزه مربوطه است.

ب - تاخیر بیش از سه ماه در پرداخت حق عضویت ماهانه.

ج - ارتکاب اعمال ناشایست در زندگی خصوصی و اجتماعی بطوری که به حیثیت حزب لطمه وارد آید.

د - عدم اطاعت از دستورهای ارگان‌های حزبی در موارد حساس.

هـ - دسته‌بندی در حزب و اخلاف در وحدت آن.

و - خرابکاری در داخل حزب و خیانت به منافع طبقات زحمتکش ملت ایران.

تبصره ۱: اخراج یک فرد از حزب ممکن است از طرف حوزه و یا کمیته مربوطه پیشنهاد گردد، در هر صورت تا هنگامی که این پیشنهاد در محکمه حزبی

مورد رسیدگی قرار نگیرد و از طرف کمیته مرکزی حزب تأیید نگردد فرد نامبرده عضو حزب باقی می‌ماند، ولی در صورتی که لازم باشد پس از اینکه

موضوع در محکمه حزبی مورد تصویب قرار گرفت کمیته مربوطه حق دارد تا رسیدن نظر کمیته مرکزی فرد مزبور را از فعالیت‌های حزبی برکنار کند .

تبصره ۲ : محاکمه افراد کمیته مرکزی و اعضاء مشاور کمیته مرکزی بوسیله هیئتی که از طرف آن کمیته انتخاب میشود انجام می‌گیرد ، این هیئت پس از رسیدگی مجازات را برای تصویب به کمیته مرکزی پیشنهاد می‌کند ، تصمیم درباره اخراج یکی از افراد کمیته مرکزی و یا اعضاء مشاور از کمیته یا از حزب باید با اکثریت دوسوم آراء اتخاذ گردد .

تبصره ۳ : افراد اخراج شده می‌توانند به کنگره حزبی شکایت نمایند و تقاضای تجدیدنظر کنند ، کنگره کمیسیون مخصوصی برای رسیدگی معین خواهد کرد .

فصل پنجم

دموکراسی و مرکزیت

۱۹ - تشکیلات حزب بوده ایران بر اساس دموکراسی و مرکزیت استوار است .

۱ - دموکراسی

۲۵ - دموکراسی حزبی عبارتست از حق افراد در تعیین سرنوشت حزب خود و به وسایل زیر تامین می‌گردد :

الف - انتخابی بودن کلیه ارگان‌های رهبری حزب از پایین به بالا ، یعنی از هیئت عامله یک حوزه تا کمیته مرکزی .

ب - مسئولیت ارگان‌های رهبری در تقدیم گزارش کارهای مربوطه و وظایف معینه در برابر افراد حزب طبق مواد اساسنامه .

ج - حق افراد در انتقاد از ارگان‌های رهبری در مراجع صلاحیت‌دار حزبی به منظور بهترکردن کار این ارگان‌ها .

الف - انتخابات

۲۱ - برای حصول دموکراسی حزب باید انتخاب ارگان‌های رهبری بطور مخفی و مستقیم انجام گیرد .

۲۲ - در کلیه انتخابات ممکنست افراد و یا ارگان‌های مسئول حزبی کسانی را کاندیدا نمایند ، ولی هر فرد حق دارد هر یک از کاندیداها را مورد انتقاد قرار دهد و آزادانه هر کس را که مایل است انتخاب کند .

۲۳ - انتخابات ارگان‌های رهبری واحدهای کوچک سازمانی که امکان تشکیل جلسه عمومی از کلیه افراد آن موجود است ، بصورت مستقیم و بلاواسطه انجام می‌گیرد . (حوزه - کمیته - بخش - کمیته محلی کوچک)

۲۴- انتخابات ارگان‌های رهبری واحدهای بزرگتر سازمانی که امکان تشکیل جلسه همگانی افراد برای آنها وجود ندارد، بطور باواسطه، یعنی در جلساتی از نمایندگان افراد حزبی صورت می‌گیرد.

۲۵- این جلسات نمایندگان برای بخش - محل - ولایت و ایالت بنام کنفرانس بخش، کنفرانس محلی، کنفرانس ولایتی و کنفرانس ایالتی نامیده میشود و جلسه نمایندگان سازمان کشوری، یعنی تمام حزب، کنگره نامیده می‌شود.

۲۶- در هر صورت، انتخاب ارگان‌های رهبری یک یا دو و با حداکثر سه درجه است:

انتخاب حوزه و کمیته بخش یک درجه، انتخاب کمیته‌های محلی دو درجه، انتخاب کمیته‌های ولایتی، ایالتی و کمیته مرکزی، سه درجه است. انتخاب نمایندگان کنگره تنها در کنفرانس‌های محلی صورت می‌گیرد.

۲۷- حداکثر فاصله بین دو انتخاب در نظامنامه تعیین می‌گردد، ولی بطور کلی انتخاب کلیه واحدهای سازمانی هر وقت که بیش از یک دوم افراد آن تقاضا کنند، خارج از نوبت، بطور فوق‌العاده تشکیل می‌گردد.

ب - گزارش

۲۸- ارگان‌های رهبری موظف هستند در جلسات همگانی و یا کنفرانس‌های مربوطه و یا کنگره گزارش کاملی از کارهای مورد مسئولیت خود تقدیم کنند.

۲۹- افراد حزبی و یا نمایندگان کنفرانس‌ها و کنگره حق دارند در اطراف گزارش ارگان‌های رهبری بحث نموده و نسبت به آن اظهارنظر کنند. جلسه عمومی، کنفرانس، و یا کنگره حق دارد گزارش مزبور را کلاً و یا جزاً تأیید و یا رد کند در صورتی که یکی از ارگان‌های رهبری صلاح نداند مطلبی را در گزارش عمومی تقدیم کند، جلسه عمومی کنفرانس و یا کنگره هیئتی برای شنیدن مطالب مذکور تعیین می‌کند، در صورتی که این هیئت پس از استماع گزارش صلاح دانست ممکنست مطالب مزبور در جلسه عمومی مطرح شود.

ج - حق انتقاد:

۳۰- برای اینکه اعضاء حزب بتوانند از طرز کار ارگان‌های رهبری انتقاد کنند باید حق بحث در اطراف این مسائل در حوزه‌ها موجود باشد. ارگان‌ها موظف هستند به بحث‌های حوزه‌ها و قطعنامه‌های آنها توجه کامل مبذول دارند.

۳۱- کلیه کمیته‌های حزب موظفند جلسات عمومی فعالین حزب را تشکیل داده و بعد از این جلسات مسائل جاری و حزبی را در حدود مسئولیت کمیته مربوطه مورد بحث قرار دهند.

۳۲- علاوه در مسائل بسیار مهم و در مواقع حساس لازم است بحث

عمومی در حزب انجام گیرد ، بحث عمومی هنگامی صورت می‌گیرد که اولاً کمیته مرکزی اکثریت قاطع برای اخذ تصمیم وجود نداشته‌باشد و یا با وجود چنین اکثریتی کمیته مرکزی بخواهد صحت سیاست و تصمیم خود را بوسیله یک بحث حزبی تأیید نماید . ثانیاً ، هنگامی که لااقل دو سوم افراد حزب از طریق حوزه‌ها لزوم یک بحث عمومی را پیش بینی کنند .

۲- مرکزیت

۳۳- مرکزیت در حزب عبارتست از حق ارگان‌های رهبری نسبت به افراد حزبی در طلبیدن فعالیت‌های لازم طبق نقشه‌های منظم و بمنظور ایجاد تمرکز در نیروهای اجتماعی افراد حزبی .

۳۴- مرکزیت موارد زیر را ایجاب می‌کند :

الف - موظف بودن افراد حزب به رعایت کامل انضباط حزبی و پیروی اقلیت از تصمیم اکثریت و اجرای این تصمیم .

ب - موظف بودن افراد حزب و ارگان‌های پایین‌تر حزبی به اجرای دستورهای ارگان‌های بالا .

ج - حق تعیین افراد مسئول حزب و ارگان‌های اجرایی حزبی بوسیله ارگان‌های رهبری ، حق تعیین مسئولیت و ارجاع مأموریت به افراد حزبی .

فصل ششم

سازمان حزبی

۳۵- سازمان حزب توده ایران براساس ناحیه و محل کار بنا می‌شود به این معنی که تقسیم‌بندی افراد درحوزه‌ها برحسب محل کار آنهاست ولی کمیته حزبی یک بخش بالاترین مقام کلیه هیئت‌های عامله حوزه‌های آن بخش می‌باشد .

۳۶- واحدهای سازمانی حزب توده ایران به ترتیب از پایین به بالا عبارتند

از :

حوزه - سازمان بخش (کارخانه - موسسه - دانشکده) سازمان محلی - سازمان ولایتی - سازمان ایالتی - سازمان کشوری .

عالی‌ترین مقام رهبری واحدهای سازمانی فوق عبارتست از :

جلسه همگانی حوزه - جلسه همگانی و یا کنفرانس بخش - کنفرانس محلی - کنفرانس ولایتی - کنفرانس ایالتی - کنگره حزب .

۳۷- در فاصله بین دو دوره جلسات این مراجع عالی رهبری ، هیئت‌هایی

از طرف این جلسات انتخاب می‌شوند . وظیفه این هیئت‌ها عبارتست از : انجام

کارهای جاری و تصمیمات جلسات عمومی و دستورهای ارگان‌های بالاتر .

این هیئت‌ها به ترتیب عبارتند از :

دبیرحوزه - کمیته بخش - کمیته محلی - کمیته ولایتی - کمیته ایالتی - کمیته مرکزی .

۳۸ . اعضاء کنفرانس بخش و کنفرانس محلی در حوزه‌ها مستقیماً از طرف افراد انتخاب می‌شوند . اعضاء کنفرانس ولایتی و کنفرانس ایالتی و کنگره در کنفرانس‌های محلی انتخاب می‌شوند .

۱ - حوزه

۳۹ . اساس تشکیلات حزب را حوزه تشکیل می‌دهد . حوزه‌های حزبی براساس محل کار افراد حزب تشکیل می‌شود . در هرکارخانه - کارگاه موسسه - بنگاه و غیره که بیش از سه نفر عضو حزب باشد یک حوزه تشکیل می‌گردد - تعداد افراد یک حوزه بادر نظر گرفتن شرایط، توسط کمیته محل تعیین می‌گردد .

۴۰ . رسمیت حوزه باید به تصویب ارگان‌های بالاتر محلی برسد .

۴۱ . حوزه حزبی وسیله ارتباط ارگان‌های رهبری با افراد حزب می‌باشد .

۴۲ . هر حوزه دارای دبیر انتخابی است . دبیر حوزه رابط تشکیلاتی حوزه و مسئول کلیه فعالیت‌های حزبی حوزه است . دبیر حوزه می‌تواند در صورت لزوم با جلب موافقت اکثریت افراد حوزه، کسانی را برای کمک خود (انشاء صورت جلسات، جمع‌آوری حق عضویت و غیره) انتخاب نماید .

۴۳ . انتخاب دبیر حوزه هر سال دوباره در فروردین و مهر بعمل می‌آید - بعلاوه هر وقت نصف بعلاوه یک افراد حوزه درخواست کنند انتخاب دبیر تجدید می‌شود .

۴۴ . در صورتی که ارگان‌های بالاتر از حوزه از طرف کار و فعالیت دبیر حوزه ناراضی باشند می‌توانند دستور تجدید انتخاب دهند .

۴۵ . حوزه باید در فعالیت‌های حزبی شرکت کند و یک واحد زنده و فعال حزبی را تشکیل دهند .

۴۶ . حوزه باید پیوسته مسائل سیاسی و حزبی را مورد مطالعه و بحث قرار داده و در این زمینه پیشنهادهای مفید به ارگان‌های بالاتر ارجاع می‌گردد حداکثر فعالیت را ابراز دارند .

۴۷ . تشکیلات محلی می‌تواند در هر حال غیر از دبیرحوزه کسانی را بعنوان گوینده برای کمک تشکیلاتی و تعلیماتی به حوزه معرفی کند .

۴۸ . دبیرحوزه موظف است گزارش کارهای حوزه را مرتباً به ارگان‌های مربوط تسلیم کند .

۲ - سازمان بخش

۴۹ . سازمان بخش از چندین حوزه حزبی در یک کارخانه، یک بنگاه، یک موسسه یا یک دهکده بوجود می‌آیند .

۵۵. سازمان بخش بوسیله یک کمیته بخش مرکب از سه نفر تشکیل می‌گردد .
مسئولیت‌های این افراد عبارت است از :
- ۱- دبیر مسئول کمیته بخش و مسئول تشکیلات
 - ۲- مسئول تعلیمات و تبلیغات
 - ۳- مسئول مالی
۵۱. انتخابات کمیته بخش در جلسه عمومی بخش و با در کنفرانس بخش هر سال یکبار صورت می‌گیرد .
۵۲. در صورتی که عده افراد یک بخش به اندازه‌ای باشد که تشکیل جلسه عمومی از آنان ممکن نشود کنفرانس بخش از نمایندگان حوزه‌ها تشکیل می‌گردد .
در صورتی که تعداد افراد حزبی یک بخش از صد نفر تجاوز کند باید کنفرانس تشکیل گردد ، نسبت عده نمایندگان کنفرانس به تعداد افراد حزبی در شرایط مختلف توسط کمیته محلی تعیین می‌گردد .
۵۳. در صورتی که یک یا چند تن افراد کمیته بخش تعللی نتوانند مسئولیت خود را ادامه دهند از بین افرادی که در کنفرانس رای داشته‌اند به ترتیب اکثریت آراء و موافقت ارگان‌های بالاتر جانشین آنان معین می‌گردد .
۵۴. افرادی که به عضویت کمیته بخش انتخاب می‌شوند باید لااقل یکسال و نیم سابقه حزبی داشته باشند .

۳- سازمان محلی

۵۵. از مجموعه چندین سازمان بخش یک سازمان محلی بوجود می‌آید .
۵۶. سازمان محلی متعلق به یک شهر کوچک یا یک بلوک و یا قسمتی از شهرهای بزرگ است .
۵۷. سازمان محلی بوسیله یک کمیته پنج نفری مرکب از دبیرمسئول و مسئول تشکیلات ، مسئول تعلیمات و تبلیغات ، مسئول مالی ، مسئول بازرسی و مسئول سازمان جوانان اداره می‌شوند .
۵۸. انتخابات کمیته محلی در کنفرانس محلی هر سال یکبار صورت می‌گیرد .
۵۹. کنفرانس محلی از نمایندگان کلیه حوزه‌های تابعه تشکیل می‌شود .
۶۰. نسبت عده نمایندگان کنفرانس به تعداد افراد حزبی در هر حال توسط کمیته محلی تعیین می‌گردد .
۶۱. اعضای کمیته محلی باید لااقل دو سال سابقه حزبی داشته باشند .
۶۲. در کنفرانس محلی که قبل از کنگره تشکیل می‌شود نمایندگان کنگره سازمان محلی انتخاب می‌شوند .
۶۳. سازمان‌های محلی که تابع سازمان‌های ولایتی یا ایالتی هستند در کنفرانس محلی نمایندگانی برای تشکیل کنفرانس ولایتی یا ایالتی انتخاب می‌نمایند ، تعداد این نمایندگان از طرف ارگان بالاتر تعیین می‌گردد .

۶۴. در صورتی که یک یا چند تن از افراد کمیته محلی بعلمی نتوانند مسئولیت خود را ادامه دهند، از بین افرادی که در کنفرانس رای داشته باشند به ترتیب اکثریت آراء و با موافقت ارگان بالاتر جانشین آنان انتخاب می‌گردد.

۴ - سازمان ولایتی و ایالتی

۶۵. از مجموعه چندین سازمان محلی یک سازمان ولایتی یا ایالتی بوجود می‌آید.

۶۶. سازمان ولایتی و یا ایالتی بوسیله یک کمیته از هفت تا پانزده نفر رهبری می‌شود.

۶۷. کمیته ولایتی یا ایالتی یک هیئت اجرائیه هفت نفری از بین خود انتخاب می‌کند هیئت اجرائیه تشکیل می‌گردد از دبیر مسئول - مسئول تشکیلات - مسئول تعلیمات و تبلیغات - مسئول مالی - مسئول دهقانی - مسئول سازمان جوانان - مسئول فعالیت‌های خارج از حزب.

۶۸. کمیته ولایتی و ایالتی در کنفرانس ولایتی و ایالتی که از نمایندگان کنفرانس‌های محلی تابعه تشکیل می‌گردد انتخاب می‌شود.

۶۹. کنفرانس ولایتی و ایالتی هر دو سال یکبار تشکیل می‌گردد.

۷۰. افرادی که به تصویب کمیته ولایتی یا ایالتی انتخاب می‌شوند باید لااقل سه سال سابقه عضویت در حزب داشته باشند.

۷۱. در صورتی که یک یا چند تن از افراد کمیته ولایتی یا ایالتی بعلمی نتوانند مسئولیت خود را ادامه دهند - از بین افرادی که در کنفرانس مربوط رای داشته باشند به ترتیب اکثریت و با موافقت کمیته مرکزی جانشین آنان انتخاب می‌شوند.

۷۲. جلسه عمومی (پلنوم) کمیته ولایتی یا ایالتی هر چهار ماه یکبار تشکیل می‌گردد نمایندگان کمیته مرکزی در این پلنوم شرکت می‌کنند. در پلنوم دبیر کمیته ولایتی یا ایالتی گزارش فعالیت چهارماهه هیئت اجرائیه را می‌دهند و نقشه‌های کار آینده را برای تصویب به پلنوم پیشنهاد می‌کنند. نماینده کمیته مرکزی پلنوم را در جریان اوضاع سیاسی عمومی می‌گذارند.

تبصره ۱: در صورتی که ارگان بالاتر خزی از طرف ارگان پایین‌تر از خود ناراضی باشد و تذکرات او کار را اصلاح ننماید حق خواهد داشت ارگان پایین‌تر را منحل و فوراً دستور انتخابات مجدد آن ارگان را بدهند و انتخابات باید حداکثر در عرض یک‌ماه از تاریخ انحلال صورت گیرد. ارگان بالاتر می‌تواند بطور موقت عده‌ای را برای اداره جریان کارها تعیین کند، این عده تا انتخاب مجدد جانشین ارگان منحل شده دارای اختیارات آن ارگان می‌باشند.

تبصره ۲: هر یک از ارگان‌های انتخابی می‌توانند در صورت لزوم با موافقت ارگان بالاتر با اکثریت دو سوم آراء کسانی را بعنوان خود بپذیرند.

تبصره ۳: کمیته مرکزی حزب حق دارد در موارد لازم کسانی را برای حق عضویت در کلیه ارگان‌های انتخابی سازمان‌های حزبی تعیین و معرفی نمایند.

سازمان کشوری

(کنگره حزب - کنفرانس کشوری - کمیته مرکزی)

الف - کنگره حزب

۷۳. کنگره حزب عالیترین مقام رهبری حزب است. کنگره نماینده واقعی سازمان کشوری یعنی تمام حزب. کنگره حزبی هر دو سال یکبار تشکیل می‌گردد ولی در فاصله بین دو کنگره ممکن است در صورت لزوم کنگره فوق‌العاده تشکیل گردد.

۷۴. نمایندگان کنگره در کنفرانس‌های محلی انتخاب می‌شوند. نسبت عده نمایندگان کنگره به تعداد افراد حزب، با در نظر گرفتن شرایط از طرف کمیته مرکزی تعیین می‌گردد ولی در هر حال برای تمام سازمان‌ها به یک نسبت خواهد بود.

تبصره: افرادی که به نمایندگی کنگره انتخاب می‌شوند باید لااقل دارای دو سال سابقه عضویت حزبی باشند.

۷۵. کنگره فوق‌العاده در موارد زیر تشکیل می‌گردد.

الف: در صورتی که کمیته مرکزی تشکیل آن را صلاح بداند.

ب: در صورتی که بیش از یک دوم افراد حزبی مطابق آخرین آمار حزب تقاضای تشکیل آن را بنمایند.

۷۶. نمایندگان کنگره فوق‌العاده برای تقاطیکه در فاصله بین کنگره طبیعی و کنگره فوق‌العاده انتخاب مجدد بعمل نیامده است همان نمایندگان کنگره قبل می‌باشند.

۷۷. در صورتی که بیش از یک دوم افراد حزب تشکیل کنگره فوق‌العاده را تقاضا کنند کمیته مرکزی موظف است آن را در مدت دو ماه از تاریخ وصول تقاضا کند.

۷۸. وظایف کنگره عبارت است از:

۱. شنیدن گزارش فعالیت کمیته مرکزی سابق و رسیدگی دقیق و بحث و بالنتیجه اظهار نظر صریح و روشن نسبت به گزارش.

۲. تجدید نظر و یا تأیید مرامنامه و اساسنامه حزب.

۳. تعیین خط و مشی آینده حزب در کلیه شئون فعالیت حزبی بوسیله قطعنامه‌های مربوطه.

۴. انتخاب افراد کمیته مرکزی و افراد مشاور کمیته مرکزی.

ب - کنفرانس کشوری

۷۹. در فاصله بین دو کنگره هر سال اقلاً یکبار کنفرانس کشوری تشکیل می‌گردد.
۸۰. کنفرانس کشوری از اعضاء ثابت و مشاور کمیته مرکزی و نمایندگان کمیته‌های ایالتی و ولایتی حزب تشکیل می‌گردد.
۸۱. کنفرانس کشوری جلسه مشورتی است و برای بحث در اطراف مسائل مهم تشکیل می‌گردد.
۸۲. موعد و نسبت اعضاء کنفرانس کشوری بوسیله کمیته مرکزی مطابق نظامنامه تعیین می‌شود.
۸۳. علاوه بر موعد مقرر در ماده ۷۹ کمیته مرکزی می‌تواند هر موقع که لازم بداند کنفرانس کشوری را دعوت نمایند.

ج - کمیته مرکزی

۸۴. عالی‌ترین مقام رهبری حزب پس از کنگره کمیته مرکزی است که در کنگره با رای مخفی انتخاب می‌شوند.
۸۵. کمیته مرکزی در فاصله دو کنگره سازمان حزبی را اداره می‌کند و در تمام موارد و کلیه مراحل نماینده حزب بشمار می‌رود.

د - افراد ثابت و اعضاء مشاور

۸۶. تعیین افراد ثابت کمیته مرکزی یا کنگره است.
۸۷. در کنگره عده‌ای هم بعنوان اعضاء مشاور کمیته مرکزی انتخاب می‌شوند.
۸۸. کسانی که عضویت کمیته مرکزی و یا بعنوان عضو مشاور آن کمیته انتخاب می‌شوند باید حداقل ۴ سال سابقه عضویت در حزب داشته باشند.
۸۹. در صورتی که بعضی یک یا چند نفر از افراد کمیته مرکزی نتوانند به فعالیت خود ادامه دهند کمیته مرکزی با اکثریت دو سوم آراء می‌توانند از بین اعضاء مشاور کمیته مرکزی کسانی را بجای آنان انتخاب کند.
۹۰. کمیته مرکزی در اولین جلسه خود بلافاصله پس از کنگره، ارگان‌های اجرایی خود را به ترتیب زیر انتخاب می‌نماید:
- الف: هیئت اجرایی (کمیته مرکزی یازده نفر را از بین خود بعنوان هیئت اجرایی انتخاب می‌کند هیئت اجرایی کمیته مرکزی را در فاصله بین دو پلنوم آن کمیته بعهده دارد.
- ب: هیئت سیاسی (بمنظور بازرسی در طرز فعالیت ارگان‌های هیئت اجرایی و سازمان‌های حزبی هیئت بازرسی مرکب از پنج نفر اعضاء کمیته مرکزی از طرف این کمیته انتخاب می‌شوند، اعضاء هیئت اجرایی نمی‌توانند عضو هیئت بازرسی

باشند. این هیئت تمام ارگان‌های حزبی را برطبق آئین‌نامه مصوبه کمیته مرکزی بازرسی کرده و نواقص و معایب کار را به هیئت اجرائیه و کمیته مرکزی گزارش می‌دهد.

ج: دبیر کل حزب (کمیته مرکزی از بین افراد هیئت اجرائیه یک نفر را بعنوان دبیر کل حزب انتخاب می‌کند. دبیرکل نقطه مشترک تمام ارگان‌ها می‌باشد. دبیر کل حزب دبیرخانه، حزب را اداره می‌کند و مسئول ایجاد هماهنگی بین فعالیت هیئت سیاسی و تشکیلاتی است.

۹۱. انتخاب هیئت اجرائیه، هیئت بازرسی و دبیرکل هر سال تجدید می‌شود و بدیهی است کمیته مرکزی پیش از انقضاء مدت یکسال نیز حق دارد در انتخابات فوق تجدیدنظر بعمل آورد.

ه- هیئت اجرائیه

۹۲. هیئت اجرائیه از بین خود مسئولین شعبه‌های حزبی را بشرح زیر انتخاب می‌کند:

الف: قسمت سیاسی مرکب از شعب چهارگانه روزنامه ارگان، فعالیت‌های خارج از حزب و اطلاعات، اتحادیه‌های صنفی، دولت و مجلس

ب: قسمت تشکیلات مرکب از شعب ششگانه تشکیلات - تبلیغات - تعلیمات و کادر مالی - جوانان - دهقانان.

۹۳. مسئولین شعبه‌های قسمت سیاسی - هیئت سیاسی حزب و مسئولین شعبه‌های قسمت تشکیلاتی، هیئت تشکیلاتی را تشکیل می‌دهد.

۹۴. هر یک از این دو هیئت در اولین جلسه خود یکی از اعضای خود را بعنوان دبیر هیئت انتخاب می‌کند.

۹۵. وظیفه این دبیران ایجاد هماهنگی در فعالیت‌های شعبه‌های مختلف آن می‌باشند.

۹۶. مسئولین شعبه‌های مختلف در مقابل هیئت اجرائیه مستقیماً مسئول شناخته می‌شود.

۹۷. انتخاب دبیر هیئت سیاسی و دبیر هیئت تشکیلاتی هر شش ماه یکبار تجدید می‌شود.

۹۸. هیئت سیاسی و تشکیلاتی در هر موقع حق دارند در انتخاب دبیر تجدیدنظر بعمل آورند.

۹۹. هر یک از شعب دهگانه اجرائیه برای پیشرفت کار خود به دوائر مختلف تقسیم می‌شود.

۱۰۰. هر شعبه دارای اساسنامه اختصاصی می‌باشند که باید از طرف هیئت اجرائیه تهیه و در دومین جلسه کمیته مرکزی به تصویب برسد.

د. پلنوم و کمیته مرکزی

۱۵۱. هر سه ماه یکبار جلسه عمومی کلیه افراد کمیته مرکزی تشکیل خواهد شد.

اعضاء مشاور کمیته مرکزی بدون حق رای در مذاکرات پلنوم شرکت می کنند.
۱۵۲. در پلنوم کمیته مرکزی گزارش عمومی فعالیت ۳ ماهه حزب بوسیله دبیر کل حزب داده می شود و پیشنهادهای و نقشه های کار آینده برای تصویب به کمیته مرکزی تسلیم می گردد.

۱۵۳. مذاکرات و تصمیمات پلنوم در صورت جلسه دقیق تنظیم می شود.

۱۵۴. پلنوم کمیته مرکزی در انتخاب هیئت اجراییه بازرسی و دبیرکل حق تجدیدنظر دارد.

۱۵۵. کمیته مرکزی پس از هر جلسه پلنوم خود نشریه رسمی منتشر خواهد ساخت و در این نشریه مسائل عمومی حزب را مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرار خواهد داد.

تیسره: پلنوم کمیته مرکزی می تواند در صورت لزوم کسانی را با پیشنهاد هیئت اجراییه و با اکثریت ۲ سوم آراء به عضویت خود انتخاب نماید.

فصل هفتم

سازمان های وابسته حزب ، جوانان ، دهقانان

۱- سازمان جوانان

کلیه مبارزان جوانی که سن آنها کمتر از بیست و سه سال و بیشتر از دوازده سال باشد در سازمان جوانان توده ایران متشکل می شوند. افرادی که سنشان از بیست تجاوز کند ممکن است بعضویت حزب پذیرفته شوند ولی تا بیست و سه سالگی محل فعالیت آنها در سازمان جوانان است.

۱۵۶. اعضاء سازمان جوانان از تاریخ ورود به حزب در صورتی که مسئولیتی در سازمان نداشته باشند از عضویت سازمان جوانان خارج می شوند.

۱۵۷. سازمان جوانان توده ایران تحت رهبری سیاسی حزب توده ایران قرار دارد. کمیته مرکزی سازمان جوانان که بعد از کنگره سازمان عالیترین ارگان رهبری سازمان می باشد تابع کمیته مرکزی حزب است. فعالیت های کمیته محلی سازمان جوانان توسط مسئولین و رابطین حزبی کنترل و هدایت می شود.

۱۵۸. سازمان جوانان از حزب توده ایران در کلیه مبارزات اجتماعی و سیاسی آن تبعیت می نمایند.

۱۵۹. سازمان جوانان وظیفه دارد اصول و راه حزب توده ایران را به توده های جوان ملت ایران نشان دهد.

۱۱۰. سازمان جوانان مکتبی است که در آن افراد جوان برای عضویت حزب تربیت و آماده می‌گردند.

۲- سازمان دهقانان

۱۱۱. بمنظور متشکل ساختن توده وسیع دهقانی در جنب حزب توده، ایران و تحت رهبری مستقیم آن، سازمان دهقانان توده، ایران بوجود می‌آید.

۱۱۲. سازمان دهقانان دارای شورای مرکزی است - این شورا مستقیماً تحت نظر کمیته مرکزی حزب فعالیت می‌نمایند.

۱۱۳. اساسنامه سازمان دهقانان توده ایران بوسیله کمیته مرکزی تهیه و به موقع اجرا گذاشته خواهد شد.

فراکسیون‌های حزبی در سازمان‌های غیرحزبی

۱۱۴. در مجلس، دولت و اتحادیه‌ها، سازمان‌های فرهنگی و صنفی، شرکت‌های تعاونی (کوئوپراتیوها) و غیره که افراد حزبی وجود داشته باشند فراکسیون‌های حزبی تشکیل می‌گردد. برای هر فراکسیون یک نفر مسئول از طرف ارگان مربوطه حزبی تعیین می‌گردد.

۱۱۵. فراکسیون‌های حزبی در کلیه مسائل موظفانند تابع نظریات و دستورهای ارگان‌های رهبری حزب باشند.

فصل نهم

حق عضویت

۱۱۶. هزینه حزب از محل وصول حق عضویت و درآمد موسسات انتفاعی حزب تامین می‌شود.

۱۱۷. شعبه مالی موظف است که آئین‌نامه حق عضویت را با تصویب کمیته مرکزی تنظیم کند.